

*Brez vode
ni življenja*

NAŠE MORJE – NAŠA LJUBEZEN
IN ODGOVORNOST

ZDRAVNIKI KOT SLUGE KAPITALA

Leto, ko so se zrušile iluzije

POSVOJIMO KMETA

SOBIVANJE -
ČLOVEKA VREDNO BIVANJE

VSEBINA

Pomagaj ohraniti
neodvisnost >>>

Impressum

Izdajatelj: Društvo za kakovost zdravja,
odgovorna oseba mag. Gregor Kos
Odgovorna urednica:
dr. Katerina Vidner Ferkov
Naklada: 10.000 izvodov, maj 2021
Oblikovanje: Kreativa.Design
Fotografije: Fototeka STO, Freepik.com,
Unsplash.com, Pexels.com, osebni arhivi
Lektoriranje: Sebastjan Poljanec
Tiskano v Sloveniji na 100% recikliranem papirju
Elektronski in tiskani medij »Ozaveščeni«,
ki ga izdaja Društvo za kakovost
zdravja, je vpisano v razvid medijev
pod zaporedno številko 2379

Podatki za donacijo **za podporo
izdajanju glasila:** Društvo za kakovost
zdravja, Bevkova 10, 1230 Domžale,
IBAN SI56 1914 0501 1613 965

Kontakt: bodimo@ozavesцени.si
www.ozavesцени.si
facebook.com/ozavesцени
instagram.com/ozavesцени

Glasilo Ozaveščeni je **nekomercialno** glasilo,
ki ga na osnovi **prejetih donacij** izdaja
Društvo za kakovost zdravja. Namenjeno
je vsem ozaveščenim in tistim, ki jim za
ozaveščanje dejanskega stanja manjka
ključnih informacij, ki jih v množičnih
medijih ne moremo zaslediti. Na izdajo
vsebin glasila Ozaveščeni ne morejo vplivati
oglaševalci ali parcialni interesi. Vizija je
postati prepoznaven **glasnik neodvisne
znanosti in stroke** za nujno ozaveščanje vseh,
ki soustvarjamo življenjski prostor v Sloveniji.
S tiskano izdajo želimo preseči omejitve,
ki jih predstavljajo digitalne platforme
in doseči vse, ki platform ne uporabljajo
ali pa pomembne objave posameznikov
ali skupin preprosto nehote prezrejo. Vsi
skupaj bomo najbolj po lastnih močeh
prispevali k uresničitvi vizije s podporo
izdajanju glasila ter širjenjem tiskane izdaje
sorodnikom, prijateljem in znancem. **Naj
se dober in pošten glas sliši v vsako vas!**

4

Naš najpomembnejši referendum

9

Voda - vseobsežna in sveta

22

Posvojimo kmeta

30

Sobivanje - človeka vredno bivanje!

36

Propaganda konstruira našo realnost

44

Študije in številke o COVID-19 cepivih

6

Voda - matrica življenja

17

Naše morje - naša ljubezen in odgovornost

24

Odnos do dreves in narave je odnos do nas samih

33

Pomembnost samooskrbe

41

Bralni kotiček

46

Kapitalizem proizvaja »lakoto v izobilju«

10

O vodah Slovenije

20

Ljubi Slovenci, zdaj je čas, da se povežemo

28

Prostor, naš dragocen naravni vir

34

Leto, ko so se zrušile iluzije

42

Zdravniki kot sluge kapitala

48

Irak in umazane igre za vodo

V gibanju Zdrava družba smo se odločili, da

VODE NE DAMO!

Da bo referendumsko pobuda za sporni spolitizirani Zakon o vodah nekaj posebnega, je bilo jasno že v fazi sprejemanja tega zakona. Režimska politika se namreč ni ozirala na mnenje ne strokovne ne laične javnosti. Skratka, spet ni poslušala ljudstva. Ponovno se je izgovorila na rezultat svojega glasovalnega stroja in s tem zagotovila nekaj, kar so od nje zahtevali nekogaršnji interesi iz ozadja, interesi po privilegijih razpolaganja z našimi vodami.

To je bilo za nas alarmantno, takoj smo vedeli, da tovrstnega ravnanja ne smemo dopustiti. Naša naravna bogastva, naše vode, zemlja, gozdovi... so tisto, kjer smo državljanke in državljani poenoteni in tu ne dopustimo nobenega politikantstva. Kajti dobro se zavedamo, da če izgubimo vodo, zemljo, gozdove..., ostanemo praktično brez vsega. Na srečo je globoko v človeku zasidrana močna povezanost z naravo, prepletena z izročilom naših prednikov, zaradi česar pri teh vprašanjih vedno vemo, kaj je prav in kaj narobe. Pri tem nas ni mogoče zavajati, zmesti, zaslepiti. Tudi naši neobjektivni, politično in kapitalsko zaslužnjeni mediji, ki podpirajo načrtna zavajanja oblasti v zvezi z zakonom, nas ne morejo pretentati. Kar jim je žal uspelo doseči pri nekaterih drugih, z zdravjem povezanih področjih.

Ko je režimska politika v prazničnem velikonočnem času ponovno napovedala 'zapiranje' države, smo nanjo naslovili javni poziv, da se naj vsled tega vzdrži tudi sprejemanja zakonov. Kajti ljudstvo lahko poda pobudo za referendumsko presojo spornega zakona le še sedem (7) dni po sprejemu zakona s podpisi 2500 volivk in volivcev. Pravica do referenduma pa je še zadnja preostala pravica slovenskega

ljudstva, ki nam je še preostala po vseh letih potekajočega razkroja naše države in pravic ljudstva s strani vase zagledane režimske politike. Zato smo hoteli zagotoviti, da kot ljudstvo, ki ima v Sloveniji nesporno oblast po Ustavi RS, ne bi bili omejeni pri izražanju podpore tej, še edini preostali ustavni pravici. A naša trenutna oblast se je na našo zahtevo požvižgala in nam ni niti odgovorila. Smo pa odgovorili mi, nas 33.670 in več, ki smo takoj po sprejemu spornega zakona najavili referendumsko pobudo ter kljub zaprtju države in praznikom stopili v bran neodtujljivi pravici naroda do svojih voda.

V zakonskem roku smo vse naše zbrane podpise vložili v Državni zbor ter ugotovili, da je enako storil še en pobudnik, tako da je Državni zbor prejel že v 1. fazi referendumске pobude več kot 40.000 podpisov volivk in volivcev. Ob sprejemu pobud so nam strokovne službe Državnega zbora zagotovile, da bosta dve pobudi v nadaljnji obravnavi združeni v en postopek v isti zadevi, kar je tudi edino pravilno, saj gre za isti oz. en referendum. Vendar pa je predsednik DZ Igor Zorčič, iz nam nepojasnjene razloga (morda politično motivirano!?), sprejel sporno drugačno odločitev, za katero ni osnove v nobeni zakonodaji, kakor tudi ne v naši Ustavi. Predsednik DZ je namreč sprejel teatralno odločitev, da naj bi v nadaljevanju oba pobudnika, namesto zakonsko določenega kvoruma 40.000 podpisov za podajo referendumске zahteve, sedaj vsak zase zbiral po 40.000 podpisov (skupaj torej 80.000!?) in pri tem še tekmovala, kdo jih bo zbral prej, saj naj bi bila sedaj sprejeta samo ena oz. prvo vložena referendumska zahteva. Od kod in zakaj takšna aroganca predsednika DZ do volje ljudstva ter takšen nespoštljiv

odnos do volivk in volivcev, do lastnega naroda, ki mu mora politika v resnici služiti? Predsednik DZ je ignoriral tudi vse ostale naše predloge, in sicer da je datum pričetka zbiranja podpisov na dan 20.4. preuranjen, saj bi bilo treba v času razglašene epidemije poskrbeti za neomejeno dostopnost do Upravnih enot in za vzpostavitev dodatnih informativnih sprejemnih pisarn, tudi za morebitno podaljšanje roka zbiranja podpisov... Kako je kaj takega v naši državi sploh mogoče, kaj tiči za tem? Zakaj se skuša ustvariti tak referendumski kaos ter pritisk na volivke in volivce? Kaj bi rada počela režimska politika tačas, ko bi bili ljudje obremenjeni z reševanjem te zmede, ki jo je povzročil predsednik DZ – na hitro sprejela še kakšen sporen zakon?

Na takšno sprevrženost v političnem odločanju se seveda ne sme nikoli pristati, zato smo na to takoj reagirali. Ker pa je predsednik DZ Igor Zorčič vztrajal pri svoji sporni odločitvi, nikakor nismo smeli dovoliti takšne načrtne zlorabe ustavne pravice ljudstva, s katero se državljanke in državljanom namenoma otežuje izvrševanje pravice do referenduma. Zato smo na Ustavno in Upravno sodišče vložili zahtevo za zadržanje postopka in pravno presojo takšnega izigravanja referendumske zakonodaje, ki si jo je privoščil predsednik DZ. In upali smo, da bo sodna veja oblasti preprečila zakonodajni veji oblasti takšno očitno norčevanje iz ljudstva. A na to še vedno, sedaj že tretji teden, zaman čakamo.

Medtem pa seveda opazujemo in premišljujemo, ali je režimska politika pri nas res tako samopašna, da je postala alergična še na lasten narod? Zakaj jih tako moti ta naš množičen odziv državljanek in državljanov? In to ne zgolj koalicijo, ampak tudi opozicijo. So nekateri v referendumski pobudi zaznali tudi politično obračunavanje z aktualno koalicijo? Ne, to nismo mi, mi smo ljudska iniciativa. Mi nismo levi ali desni, mi nismo nobena plat vašega političnega kovanca. Mi smo 'bankovec', mi smo ljudstvo! In ne dopuščamo

več nobene zlorabe. Če spornega Zakona o vodah ni sposobna umakniti nobena režimska politika, potem ga mora preprečiti ljudstvo. Še zadnji branik te naše države, te naše čudovite narave. Zato smo se kot civilna družba povezali v ljudsko iniciativo – kapitalsko in aktualno politično povsem neobremenjeno. Naš skupni interes je zaščita naše družbe pred posegi, ki ogrožajo ali poslabšujejo življenje ljudi na našem ozemlju. Mi nismo le država, mi smo tudi stroka in zlahka prepoznavamo nepopolne razlage, ozke perspektive, parcialne interese... režimske politike. Dovolj nam je tega norčevanja iz nas!

Z referendumsko pobudo za sporni Zakon o vodah se piše zgodba ponovnega opolnomočenja državljanek in državljanov. Naše razsodnosti. Sposobnosti uvida v dejansko situacijo. Naše preudarnosti. Ločevanja zrna od pleva. In skrbnega sajenja zrna. Da bo zraslo v močno in rodno rastlino. Ki bo obrodila sadove za vse nas pa tudi za zanamce.

Ne vemo, koliko overjenih podpisov za referendumsko zahtevo nam bo uspelo zbrati v tem postopkovnem kaosu, ne vemo, kakšne bodo posledice te politično zaukazane dvojnosti referendumskega postopka, ne vemo, kakšna bo škoda zaradi pristranskega vmešavanja režimske politike v zbiranje podpisov, in nenazadnje ne vemo, kako se bodo volivke in volivci sploh lahko aktivirali v teh omejujočih izrednih razmerah – upamo pa seveda na najboljše, na 40.000 overjenih podpisov!

Za gibanje Zdrava družba,

mag. Gregor Kos

6

Voda - matrica življenja

Tako zelo pomembna

NAŠ PLANET JE KOZMIČNO JAJCE ŽIVLJENJA. V SREDIŠČU ALKIMIJE ŽIVLJENJA JE VODA, VODA, OPLEMENITENA Z ENERGIJO SONCA. VODA JE NAJBOLJ PREUČEVANA IN OBENEM NAJMANJ RAZUMLJENA TEKOČINA. ŽE V TRIDESETIH LETIH 20. STOLETJA STA FOWLER IN BERNAL TRDILA, DA OBSTAJA ENAJST VRST LEDU, KI IZVIRAJO IZ TREH MOLEKULARNIH STANJ VODE. RAZISKAVE SO SE TAKOJ USMERILE NA TO VZNEMIRLJIVO PODROČJE. TAKO JE AMERIČAN JAMES S. CLEGGSPOTRDL NAJDBO TREH VRST VODE V ŽIVIH CELICAH, ZA NJIM PA ŠE KARL TRINCHER, BIOFIZIK RUSKO-AVSTRIJSKEGA POREKLA, IN ROMUNSKI RAZISKOVALEC IAN MANZATU. IZMED CLEGGSOVIH TREH VRST VODE ŠE POSEBNO IZSTOPA TAKO IMENOVANA "VODA MEJNIH POVRŠIN". TA VODA NAJ BI IMELA VIŠJE STRUKTURNO STANJE, TOREJ NIŽJO ENTROPIJO, IN ZATO SPREMENJENE BIOFIZIKALNE LASTNOSTI.

Anton Komat

Voda ima spomin

Na začetku šestdesetih let so se obnovile razprave o posebni, "strukturirani" vodi, na katero vpliva bližina mejnih površin. Takrat je ruski kemik Nikolaj Fedjakin odkril nenavadno obnašanje vode, zaprte v tankih kapilarah.

Moskovski raziskovalec Boris V. Derjagin je podrobneje raziskal ta pojav. Prišel je do ugotovitve, da mejne trdne površine dolgoročno učinkujejo na strukturo vode. Trdil je, da voda ohrani "spomin" na strukturni vpliv tudi, četudi je odstranjena mejna površina.

Tem raziskavam je sledil Francoz Jacques Benveniste, ki je s serijo poskusov dokazoval "spomin vode". Ugotovil je, da voda, ki je nekoč vsebovala biološko aktivno snov, še vedno deluje na žive sisteme enako, kot če bi bila ta snov še vedno v njej. Torej bi lahko dejali, da nekaj, česar sploh ni, deluje, kot da je! Poskuse so večkrat uspešno ponovili, toda nihče ni prišel do znanstvene razlage tega nenavadnega pojava.

Benvenistova teorija, čeprav je bila leta 1988 objavljena v prestižni reviji Nature, še vedno ni v glavnem toku dogovorjene znanosti. Benveniste je zapisal: "Voda je informacijski medij."

Krivoverstvo?

Biomolekularni učinek se prenaša s perimolekularno vodo, ki množi signal. Tako se elektromagnetni vtisi prek vode digitalizirajo na velike razdalje." To je bilo za dogovorjeno znanost preveč. Benveniste je postal novodobni krivoverec. Rezultati raziskav vode sramežljivo curljajo iz laboratorijev. Ugotovili so, da se molekularni signali

v organizmih ne morejo prenašati brez vode. Vodne molekule se organizirajo v vzorec, na katerega se vtisne valovna informacija. Nato se informacija z resonanco širi med molekulami s svetlobno hitrostjo. Kjer odpove klasična, vstopi kvantna fizika.

Vse vezi, ki tvorijo molekulo vode, so posledica kvantnih učinkov, zlasti vodikova vez, ki je rezultat enega od najnenavadnejših kvantnih pojavov, vibracij nulte točke. Te stalne vibracije so posledica znamenitega Heisenbergovega načela nedoločenosti. Četudi bi vesolje zamrznilo do temperature absolutne ničle, bi te vibracije še vedno obstajale, saj izvirajo iz energije polja popolnega vakuumu. Pri vodi kvantne vibracije nulte točke povzročijo okrepitev njenih strukturnih molekularnih vezi, kar ovira povezovanje vodnih molekul z molekulami drugih snovi. Rezultat tega je visoko kohezivna tekočina, ki je temelj življenja.

Voda se izmika

Številni raziskovalci trdijo, da z vrtinčenjem, tresenjem, zvokom, magnetiziranjem, obsevanjem s svetlobo ali dodajanjem nekaterih snovi lahko proizvedejo posebna stanja vode. Nekatere od teh metod so empirično dokazane, denimo delovanje magnetizirane voda, ki so ga raziskali Rusi I. V. Dardimov, A. V. Krilov in I. Brehman. Magnetizirana voda očitno pospešuje rast rastlin in preprečuje nastajanje kotlova v vodovodnih napeljavah.

Drugo odkritje zdaj uporablja industrija: z vgradnjo stacionarnih magnetov, nameščenih okrog cevi. Ker namagnetena voda poveča odpornost betona, to odkritje uporablja gradbeništvo.

"Brez vode je vse zgolj kemija, dodaj vodo, in dobiš življenje!"

Felix Franks, profesor z Univerze Cambridge

Vodne molekule se organizirajo v vzorec, na katerega se vtisne valovna informacija. Nato se informacija z resonanco širi med molekulami s svetlobno hitrostjo. Kjer odpove klasična, vstopi kvantna fizika.

Znani so tudi zdravilni učinki tako imenovane koloidne vode, ki vsebuje koloide glacialnih glin. Dokazan je tudi pomlajevalni in zdravilni učinek lednih otočkov v vodi. Otroci instinktivno ližejo ledene sveče, seveda na jezo nepoučenih staršev. Tega učinka pa ni več, če vodo segrejemo nad 50 stopinj Celzija, kajti tedaj se struktura lednih otočkov poruši.

Dokazan je tudi pomlajevalni in zdravilni učinek lednih otočkov v vodi. Otroci instinktivno ližejo ledene sveče, seveda na jezo nepoučenih staršev.

Dandanes najbolj znani neodvisni raziskovalec vode je bil vsekakor Avstrijec Viktor Schauberger (1885–1958), ki je pisal o vitalni sili vode, če Theodorja Schwenka, ki govori, da je tekoča voda senzorni organ, skozi katerega vstopajo kozmične energije, niti ne omenjam. S tem smo prispeli do skrajnih meja razlag skrivnosti vode.

Že kratek pregled zgodovine raziskav nenavadnih pojavov, povezanih z vodo, nam pokaže vso zapletenost problema. Ugledni biofizikalni laboratoriji po vsem svetu so prišli do presenetljivih odkritij, ki jih ne objavljajo, ker ne morejo priti do empiričnih dokazov. Voda se torej izmika empiričnosti induktivne znanosti in s tem zgolj dokazuje svoje nenavadne lastnosti.

Grozdjenje vodnih molekul

Obstaja pa še ena nepojasnjena uganka. Ko v vodo vnašamo, denimo, metan, se sprošča toplota, sprošča se energija, torej entropija pada. To dogajanje nam pove, da obe snovi skupaj sprožata nastanek stanja večjega reda. Ta pojav sta že leta 1945 poskušala razložiti Henry Frank in Marjorie Evans, in sicer z modelom (Frank-Evansov model), priljubljeno imenovanim "ledeni otok". Zapisala sta: "Če se v vodi raztopijo nepolarne molekule, te modificirajo strukturo vode v smeri večje kristalnosti. Voda okrog teh molekul ustvarja strukturo

'otočkov ledu'."

Grozdjenje (clustering) vodnih molekul oziroma nastajanje "ledenih otočkov" poteka spontano, kot nekakšna fantomska reakcija med delci, ki ji pravijo hidrofozna interakcija. Dejstvo je, da sta oba pojava, tako hidrofozna interakcija kot tudi strukturiranje vode, verjetno zelo tesno povezana. Pri poskusu odgovora na to dilemo se znajdemo na polju neznanega.

Odgovor v biofotonski teoriji?

Biofotoni so ultrašibke koherentne emisije fotonov, ki jih oddajajo živi organizmi. V bistvu gre za elektromagnetno valovanje v optičnem delu spektra, ali povedano drugače, za izredno šibko svetlobo. Vse žive celice rastlin, živali in človeka oddajajo biofotone, ki seveda niso vidni z golim očesom. Biofotonska teorija zagovarja tezo, da v živih celicah nenehno potekajo absorpcija in emisije biofotonov. Ne samo to, biofotonski sistem zaradi visoke stopnje koherence pomeni popoln informacijski in regulacijski sistem živih sistemov, ki uravnava vse procese morfogeneze, rasti, diferenciacije in regeneracije. Temeljna značilnost biofotonskih emisij je torej njihova izredna koherentnost, ki ima kvantno naravo.

Teorija dobi dokaz

Biofizik F. A. Popp je začel razmišljati o svetlobi, shranjeni v živih bitjih. Svetloba je kajpada navzoča v rastlinah, ki svetlobni vir energije izkoristijo med fotosintezo. Ko fotone s hrano vsrkamo v telo, se njihova energija razprši in porazdeli po celotnem spektru elektromagnetnih frekvenc, od najnižje do najvišje. Ta energija postane gonilna moč za vse molekule našega telesa, kajti to je energija življenja. F. A. Popp je izdelal napravo, biofotonmeter, s katero je uspešno meril emisije biofotonov. Teorija je s tem dobila dokaz in obenem uporabno orodje za kvantitativne meritve.

Italijanski fizik Renato Nobili z Univerze v Padovi je zbral eksperimentalne dokaze, da se v živalskih tkivih pojavljajo

elektromagnetne frekvence. S poskusi je odkril, da celična tekočina vsebuje tokove ter valovne vzorce in da ti ustrezajo valovnim vzorcem v možganski skorji, kot jih pokaže EEG (elektroencefalograf). Ruski nobelovec Albert Szent-Gyorgyi piše, da proteinske molekule delujejo kot polprevodniki, ki ohranjajo in cirkulirajo energijo elektronov v obliki informacij.

Ko je F. A. Popp nadaljeval z raziskavami, je ugotovil, da vsa živa bitja, od najpreprostejših do najbolj zapletenih, oddajajo stalen tok fotonov. Toda odkril je še nekaj. Če je žive celice osvetljeval s svetlobo, so jo najprej vsrkale, čez čas pa močno zasijale v biofotonskem pojavu, ki mu pravimo "zapoznena luminiscenca". Na tem pojavu temelji tudi eden od osnovnih protokolov za merjenje emisij biofotonov.

Revolucionarna sprememba

Del Giudice in Preparata sta s svojimi raziskavami matematično pokazala, da se skupaj stisnjeni atomi in molekule vedejo kolektivno in oblikujejo, kot temu pravita, "kolektivne domene". Znanstvenika je še posebno zanimalo, kako ta pojav poteka v vodi. V referatu, objavljenem v Physical Review Letters, sta Del Giudice in Preparata dokazala, da vodne molekule, podobno kot laser, ustvarjajo koherentne domene.

Odkritje, da voda deluje kot laser, revolucionarno spreminja naš pogled na to skrivnostno snov. Svetlobo navadno sestavljajo fotoni številnih valovnih dolžin, kot barve v mavrici, nasprotno pa imajo fotoni v laserju visoko stopnjo koherence, kar je podobno enemu samemu koherentnemu valu, ali povedano po domače, eni sami izraziti barvi. Te posamezne valovne dolžine vodnih molekul se v prisotnosti drugih molekul nekako "informirajo" oziroma polarizirajo okrog katerekoli molekule, pri čemer skladiščijo in nosijo svojo frekvenco, tako da jo je možno prebrati na daljavo. To bi pomenilo, da voda zapiše in nosi informacije, naj je izvorna molekula prisotna ali ne. Je imel potemtakem heretik J. Benveniste prav?

Voda skladišči in prenaša bioenergijo

Presenečenjem pa še ni bilo konca. Raziskave so pokazale na še eno izredno posebnost vode. Voda namreč lahko skladišči in prenaša bioenergijo. Elektroni vodikovih atomov v vodni molekuli so namreč lahko v različnih kvantnih stanjih in vsak preskok iz enega na drugi nivo sproži emisijo ali absorpcijo kvanta energije v obliki fotona. In prav voda v celicah je ključna pri prenosu bioenergije.

Zato je torej izvor vode, ki jo pijemo, izrednega pomena, kajti njena bioenergetska kvaliteta v veliki meri določa vitalnost in zdravje celic in organizma. V ljudskem spominu so ohranjene pripovedi o "čudežnih" vodnih izvirih, ki zdravijo najrazličnejša obolenja in lajšajo številne človeške tegobe. Dejstvo, da imajo tako imenovane ljudske vraže zdaj tudi znanstveno potrditev, potrjuje tezo o komplementarnosti znanosti in mističnega pogleda na svet.

To je najbolje opisal veliki fizik in nobelovec Niels Bohr: "Obstajata dve resnici, znanstvena in globlja, ki se ne izključujeta." Voda je torej lahko tako energetski napitek kot tudi zdravilo. Pomen odkritja so potrdili tudi tako ugledni znanstveniki, kot sta Herbert Froehlich in nobelovec Ilya Prigogine. Od leta 1992 je koordinator raziskav vode Mednarodni inštitut za biofiziko v nemškem mestu Neuss z mrežo laboratorijev v več kot desetih državah.

---

*Izvor vode, ki jo pijemo,
je izrednega pomena,
kajti njena bioenergetska
kvaliteta v veliki meri
določa vitalnost in zdravje
celic in organizma.*

članek je bil prvič objavljen
novembra 2009 na portalu
viva.si

viva,
PORTAL ZA BOLJŠE ŽIVLJENJE

Voda – vseobsežna in sveta

Vlasta Mlakar,
kulturna antropologinja
www.etnobotanika.si

Lahko bi popisali nepreštete strani o tem, kako zelo je voda pomembna za človeka. Lahko bi pisali razprave in traktate, raziskave, analize in ekspertize, a če ne dosežejo srca in duha, je ves trud zaman. V meni od vsega najbolj močno doni in govori njen vsemogočni Duh. Voda je praelement – materia prima, ki igra pomembno vlogo na občutljivi božji tehtnici med dobrim in zlim. Voda je in vode ni, voda rojeva in uničuje, voda je življenje in smrt. Voda je neskončna lepota in kdor tega ne vidi, ga je sama slepota!

Voda je od nekdaj krojila življenja in usodo ljudi in vedno jo bo! Naš narod je z živo besedo, ki je prehajala iz roda v rod ohranjal praspomin, z njim pa tudi znanje, resnico in spodbudo, kar je zagotovo 'voda na naš mlin'. Nekoč, ko si človek še ni domišljal, da je nad naravo, se je pogovarjal s sveto reko, studentem, morjem in oblaki kot s sebi enakimi bitji. Največ pa pove stara nepisana postava, po kateri so se ravnali naši predniki, ko so prvo skrb na novoletno jutro posvetili vodi. Na studente, izvire in vodnjake, rečne bregove in tokove, na morske obale, k potokom in pod slapove so prinašali darove – cvetje, kruh, potico, poleg pa še plamen sveče. Z njimi so si pri duhovih narave izprosili, da bo voda celo leto čista, da jo bo dovolj, ne preveč in ne premalo in da bo varovala polja pred poplavami in sušo. Po končanem darovanju in obredu hvaležnosti so dekleta domov prinesla škap vode, s katero so se potem umili vsi družinski člani. Takšna voda je imela zdravilno in čarodejno moč.

Svoje spoštovanje in čaščenje svetosti vode so naši predniki vtkali v bajke in pripovedke, pregovore in reke, da se duhovno sporočilo ne bi izgubilo. Stara slovenska bajka govori, da so naše reke sestrice in vsaka ima svoj poseben značaj – Drava, Sava in Soča so nekoč tekmovali, katera bo prva prispela do morja, spet druga bajka pa pove, kako je reka Drava nekoč človeku prinesla žitno seme. V našem spominu so še žive bele žene in vodne vile, povodni mož, Gestrin, Jezernik in še kdo, čateži in drugi škрати – varuhi zakladov narave. V davnih časih so vsa naša prelepa jezera, reke in tolmune, slape in slapiče, potoke in njih brzice oblikovala bajna bitja in jih darovala ljudem za blagor in srečo. Tako je nastalo naše Blejsko jezero, pa Cerkniško in Ribniško jezero na Pohorju, da jih ne preštevam. Bajna bitja ali duhovi narave so ohranjali krhko naravno ravnovesje tako, da so človekovo skrb in spoštovanje nagradili, sovraštvo in napuh pa kaznovali. Človekovo oholost so duhovi narave izravnali tudi tako, da so mu vodo vzeli ali pa je pripeljali toliko, da je potem ona vzela vse človekovo imetje.

Simbolika vode je tako globoka, da se v njej ogledujejo vse kulture sveta. Vodni izvir, potok, reka, morje, voda v podzemlju, voda spodaj, zgoraj in povsod, oblaki in dež z neba, megla in jutranja rosa, vse to je voda – povezana in vseobsežna kot naj bi bili ljudje. Četudi je sodobni človek oskrnil svetost vode, mu ni uspelo ubežati resnici, da smo 'vsi na istem čolnu'.

10

O vodah Slovenije

V ZADNJEM ČASU V MEDIJIH SPREMLJAMO RAZPRAVE O GOSPODARJENJU S PROSTOROM TER VODNIMI VIRI, KI POTEKAJO MED JAVNIMI INSTITUCIJAMI, NEVLADNIMI ORGANIZACIJAMI IN STROKO, ZATO JE TEMATIKO SMISELNO RAZČLENITI NEKOLIKO ŠIRŠE.

Poselitev Slovenije in voda

Slovenci imamo srečo, da poseljujemo področje s skorajda idealno naravno lego na meji med Jadranom z mediteransko klimo, Panonsko nižino ter skrajnim robom Alpskega loka, ki velja za vodni stolp Evrope. Lega med tremi klimatskimi območji nam zagotavlja izjemno raznolikost rastlinstva in živalstva (biodiverziteto), izjemno raznolikost klimatskih razmer ter nadpovprečno vodnatost (obdarjenost s padavinami). Prav zaradi razgibanega reliefa (pokrajine) ter Alp, ki delujejo, kot naravna bariera zračnim tokovom, pa smo izpostavljeni tudi izredno pestrim vremenskim dogajanjem, s katerimi smo se soočali skozi vso svojo zgodovino. Tako je že Prešeren v Krstu pri Savici opisoval koncentrirane hudourniške padavine, Prežihov Voranc pa erozijsko odplavljanje rodovitnih tal v svojem Boju na požiralniku.

Najprej so bile v Sloveniji poseljene

Naša geografska lega med tremi klimatskimi območji nam zagotavlja izjemno biodiverziteto, izjemno raznolikost klimatskih razmer ter nadpovprečno vodnatost.

pretežno bolj dostopne in plodne ravnice in gričevja, kasneje pa se je prebivalstvo začelo premikati v težje dostopne hribovite predele, kjer se je počasi začelo razvijati sezonsko pašništvo ter zametki železarstva. Tako so se z začetkom ogljarsva začeli krčiti tudi gozdovi, ki so bili, poleg voda, eden prvih energentov. Praktično skozi vso zgodovino Slovenije je potekalo gospodarsko pogojeno antropogeno

preoblikovanje naše krajine.

Bujni kraški borovi in hrastovi gozdovi so bili izsekani bodisi za gradnjo beneških ladij ali kot temelji najslavnejšega mesta na vodi. Da bi plodno zemljo zaščitili pred izsuševanjem in vetrno erozijo, so se prebivalci naučili iz kraškega kamna graditi mejice, ki so hkrati služile varovanju živine, hkrati pa so se razvile v svojevrsne ekosisteme, ki so nadomestili prvinske gozdove.

Slovenske naselbine so se vseskozi razvijale v bližini vode, ob izvirih rek, potokov in jezer, ki so omogočali tako preživetje, tovarne poti in vir energije. V dolinah, kjer so vodotoki služili kot plovne reke, so bila naselja od voda odmaknjena dovolj, da ob ujmah dovolila razlivanje. Obale pa so služile pretežno pridelavi hrane. V dolinskih mokriščih so prebivalci začeli izdelovati izsuševalne kanale, ki so omogočili kmetijsko izrabo sicer neprimernih površin, ob njih so zgradili poti, ki so poljščine varovale pred preplavljanjem, za gradnjo bivališč pa so se naučili izbirati nekoliko višje, suhe lege.

Veliko bolj iznajdljivi in prilagodljivi pa so morali biti prebivalci hribovitih predelov ter ozkih alpskih dolin, ki so množično poselitev doživele nekoliko kasneje. Tovrstne odmaknjene, težje dostopne in z gostimi gozdovi poraščene predele so sprva sezonsko obiskovali pretežno pastirji, rudarji ter oglarji, sčasoma pa so se tudi tu razvile posamezne stalne naselbine. Težji življenjski pogoji so določali skrbnejšo rabo prostora, saj so pridelovanje bornih poljščin sprva dopuščali le osrednji osončeni deli prodnatih dolin, na katerih so prebivalci z velikim trudom vzpostavili primerno plast obdelovalne zemlje.

Poti so potekale bodisi ob senčnih obronkih gozdov na robovih dolin, bodisi ob bregovih rek, agrarne naselbine pa so se razvijale na sončnih, stabilnih in suhih, po možnosti nekoliko dvignjenih

Foto: Jože Pintar, osebni arhiv

površinah s skalnato podlago. Večja obrtna ter trgovska središča so navadno nastajala na nekoliko vzdignjenih bregovih ter sotočjih rek, ki so ponujala možnost transporta, varnost pred napadi ter najpomembnejši vir energije za železarstvo, lesarstvo ali živilske mline.

Voda je tako vseskozi pomembno odločala o rabi prostora, zaradi česar je bilo vitalnega pomena tudi poznavanje ter obvladovanje z njo povezanih pojavov.

Tako so se ob obalnih področjih pred plimovanjem in valovi varovali z valobrani, na suhih kraških območjih so prst skrbno čuvali pred izsuševanjem, na močvirnatih področjih so zemljo izsuševali z jarki ter nasipi, najbolj temeljito skrb vsem oblikam voda pa so morali posvečati prebivalci hribovij in gorovij.

Voda je življenje

Hidrološki dejavniki namreč absolutno določajo vse aspekte človekovega življenja ter so temeljni del njegovega okolja. Poleg dejstva, da je voda najpomembnejši sestavni del živih organizmov, je vodna para bistveni del meteoroloških pojavov in kot najpomembnejši toplogredni plin omogoča življenje na našem planetu.

Foto: Jože Pintar, osebni arhiv

Količina vlage v zemljini odloča o njeni plodnosti, kemični in mehanski preobrazbi (preperevanju, krušenju), stabilnosti ter s tem primernosti za najrazličnejše rabe. Slovenci smo se čez tisočletja naučili ravnanja s to nepogrešljivo dobrino na način, ki je koristil tako naravi, kot potrebam vedno bolj naraščajočega človeštva.

Neplodne površine smo z namakanjem spreminjali v plodne, plazljive terene pa z osuševanjem spreminjali v stabilne, neželene vplive vode, kot so hudourniške poplave smo se naučili blažiti z razprševanjem ter

tako ustvarjali značilno kulturno krajino. Obale in napajališča smo v vročih obdobjih uporabljali kot stičišča in senčni vaški vodnjaki so nam služili kot centri družabnega življenja.

S prihodom industrializacije konec 19. stoletja so nekdanje mline in žage zamenjale vodne vodne elektrarne, rižanje lesa in splavarjenje pa so, s prihodom železnic, nadomestila sodobnejša transportna sredstva. Odpiranje svetu je, poleg demografskih sprememb, pogojevalo tudi spremembo ravnanja in odnosa do krajine ter naravnih virov.

Širitev naselij, širitev industrije, kakor tudi pojav turizma so bili povod, da je nadzor nad urejanjem naravnih območij, za katera so v času po agrarni reformi skrbele lokalne skupnosti, začela prevzemati država.

Za območje Dežele Kranjske je ministrstvo za gozdove in rude, ki je skrbelo tudi za premogovništvo in lovni turizem, v času Avstro-Ogrske, sprejelo prvi zakon o urejanju voda. Po 2. industrijski revoluciji, kot odgovoru na prvo svetovno vojno, ki je za seboj pustila sled velike revščine, je nastopilo veliko prerazporejanje prebivalstva in do tedaj obstoječe vrednote, so se začele naglo umikati globalni standardizaciji in logiki kapitala.

Voda in gospodarski monopoli

Odločanje o gospodarjenju s prostorom in naravnimi viri je naglo začelo postajati orodje politično gospodarskih monopolov in sredstvo za prerazporejanje bogastva. Les je postal izključno tržno blago in nekdanje sonaravne prakse gojenja in selektivne sečnje gozdnih površin (povirij), katerih funkcija je bila nekoč ekosistemska regeneracija, so zamenjali goloseki, za katere so imeli koncesije predvsem veliki posestniki in lesni trgovci.

Gozdna območja, ki so bila nekdanj slovenski naravni fond, so po vrsti

dvomljivih transakcij prešla v last tujega industrijskega holdinga. Zaradi prekinitev gozdarjenja v šopih, ki je omogočalo naravno regeneracijo gozdnih sestojev ter intenzivne industrijske paše drobnice, so pobočja hribovij, ki so prej služila kot naravni vodohrani, postala ranljiva za vodno erozijo in ogoljevanje plodne zemlje. Zaradi hitrejšega stekanja voda, ki so jih prej zadrževale krošnje dreves ter koreninski sistemi, so se začeli stopnjevati poplavni dogodki, ki so odnašali zaplate plodne zemlje, katere so prebivalci, čez stoletja, s trdom vzpostavili v, za pridelavo ugodnih, ravninskih predelih. Avtohtone drevesne vrste so pogozdovalci začeli menjavati z manj odpornimi in okolju prilagojenimi, a ekonomsko bolj sprejemljivimi različicami monokulturnih nasadov. Vodotoke je, na podočjih, kjer se je začela razvijati, na petrokemiji temelječa industrija, vse bolj ogrožalo tudi nenaravno, kemično onesnaženje.

Že v zgodnjih šestdesetih letih je bilo potrebno za vsak večji infrastrukturni projekt pridobiti tako imenovano vodno gospodarsko soglasje.

Naravovarstvo in njegove pasti

Kmalu po 2. svetovni vojni, med katero si je narava nekoliko opomogla in so nam gozdovi pomagali preživeti v prvih kriznih letih, so se v Sloveniji okrepila naravovarstvena prizadevanja. Zelo kmalu je bilo, ob predvojnem varovanem območju Triglavskih jezer, proglašeno tudi zaščiteno območje Martuljkove skupine. Vzpostavil se je koncept varovalnih gozdov, katerih gospodarjenje je sledilo principu ohranitve zemeljskega površja in vodnih virov ter zaščite vznožnih naseljenih območij pred naravnimi ujmami.

Začela se je intenzivna sanacija goličav, zemeljskih usadov povzročenih od neurnih voda ter ozelenjevanje od pretirane paše

ogolelega hribovja s pomočjo zemeljskih teras in sonaravnih vegetacijskih ukrepov. Že v zgodnjih šestdesetih letih je bilo potrebno za vsak večji infrastrukturni projekt pridobiti tako imenovano vodno gospodarsko soglasje. Hkrati z naravovarstvenimi prizadevanji pa se je začela tudi gospodarska prenova, ki je v precejšnji meri slonela na internacionalnih neo-avantgardnih idejah. Sklad Združenih narodov za obnovo in razvoj UNDF je štipendiral jugoslovanske strokovnjake in naši skupni domovini nudil tehnično pomoč pri načrtovanju projekta izrabe vodnih virov rek Save in Donave za potrebe prebivalstva, kmetijstva energetike ter industrije, ki še danes poteka v okviru t.i. mednarodne Savske komisije ter kontroverzne izgradnje verige elektrarn na reki Savi.

Nova prelomnica na področju gospodarjenja s prostorom in naravnimi viri je nastopila v drugi polovici sedemdesetih let, ko so mednarodni finančniki ter predstavniki korporacij sklenili, da nezadržna rast prebivalstva, industrijsko onesnaževanje ter prekomerna potrošnja naravnih virov ogrožajo standard razvitega dela sveta ter onemogočajo razvoj potenciala surovinsko eksploatiranih a industrijsko manj razvitih držav.

Ustanovil se je Rimski klub, ki je postavil koncept »postopnega prehoda na solidarnjšo globalno družbo«. Centralno-planski model gospodarstva, temelječega na obdavčitvi okoljske škode, ki naj bi omogočila kompenzacijo državam tretjega sveta, poimenovali so ga Agenda 21 – Trajnostni razvoj, ki se je v marsičem ujemal z doktrino jugoslovanske neuvrščene socialistične neoavantgarde.

Že na prvem ekonomskem forumu, ki je na temo prostorskega načrtovanja in gospodarjenja z viri, leta 1970 potekal v Švicarskem Davosu, je bil za uveljavljanje trajnostne agende privzet koncept družbenega planiranja, temelječ na statističnem konsenzu pooblaščenih ekspertov (tehnokratov), ki ga je pred tem razvila ena ameriških korporacij.

V Sloveniji je bila v tem času izvedena široka medpanožna okoljska analiza, ki je bila v letu varovanja narave in prve podnebne konference, leta

1972, izdana v obliki zbornika Zelena knjiga o ogroženosti okolja v Sloveniji. V tem okviru ter na osnovi naše bogate tradicije gospodarjenja z naravo se je začel razvijati holistični princip načrtovanja in gospodarjenja s prostorskimi viri, temelječ na realnih osnovah, poimenovanih naravne danosti. Sistem, ki je primerjal sestavo in rabo tal, možnost gradnje infrastrukture, klimatske razmere, naklone površin ter osončenje s potencialno klimatsko ogroženostjo,

---

*Že stari ljudje so vedeli,
da je najkakovostnejša
voda na izviri, ki jih
obrašča črno mahovje.*

---

je bil predviden kot neodvisni referenčni okvir, ki bi enakopravno opredeljeval možnosti razvoja, ne glede na parcialne interese ali ideološke subjektivne odločitve.

Kljub temu, da je nadaljnji razvoj slovenskega modela prostorskega načrtovanja, imenovanega Urejanje povirij voda, sofinancirala ter tehnično podprla Fordova fundacija in ga je za svojega privzela Harvardska Univerza, pa je zaokus slovenskih centralnih planerjev, ki so bili v tistem času zbrani v Zavodu za statistiko, omogočal premalo prostora za arbitrarno uveljavljanje interesov ter monopolov.

Razprodaja stroke

Koncept pravičnega, vzdržnega in sonaravnega upravljanja z vodami bi moral temeljiti na jasnih strokovnih kriterijih in usklajeni razvojni viziji v skladu z izraženimi interesi neposrednih uporabnikov. Sodobni globalni tehnološki trendi se osredotočajo predvsem na sanacijo in kroženje že problematičnih voda ob velikih vodotokih in v zgoščenih območjih industrializiranih naselij, kar strokovno imenujemo komunalna hidrotehnika.

Večjo pozornost pa bi morali nameniti območjem, kjer se čista voda zbira, plemeniti ter zadržuje po naravni poti, torej na vodozbirnih območjih ter pritokih nižjega reda. O kakovosti vode namreč odloča sestava tal in vegetacije na območju

izvirov (pritoki 1. reda) ter manjših potokov (2. reda), ki napajajo večje vodotoke.

Že stari ljudje so vedeli, da je najkakovostnejša voda na izviri, ki jih obrašča črno mahovje. Kljub temu da se vodni porabniki vse bolj gostijo v mestih, se moramo zavedati pomena in solidarnega vzdrževanja vodnega režima v mnogo redkeje poseljenih predelih. Konec koncev jugoslovanski model kategorizacije vodotokov na podlagi velikosti vodozbirnih območij uporablja celo agencija NASA. Na njej temelječ princip izračunavanja minimalnih stroškov vzdrževanja, t.i. ekosistemskih rešitev sta povzeli celo korporaciji Nestle in Coca Cola za njuno »Globalno vodno partnerstvo« pod nazivom »Global Water Stewardship«.

Prav znanje s področja vzdrževanja ekosistemov ter prostorskega načrtovanja, ki smo ga vseskozi solidarno delili, je velika primerjalna prednost naše dežele. Slovenski diplomati so v času osamosvojitve, prav na tej osnovi dosegli priznanje Organizacije združenih narodov in sveže samostojna Slovenija je bila na konferenci v Riu ena prvih pristopnic h Klimatski trajnostni Agendi za 21. stoletje.

---

*Kljub zavidanja vredni
tradiciji, visoki strokovni
usposobljenosti,
zavezanosti delitvi znanja,
ter eni najnaprednejših
okoljskih zakonodaj
pa je nekdaj visok nivo
varovanja po osamosvojitvi
izredno padel.*

Nekdaj enotno telo, imenovano Zveza vodnih skupnosti, v kateri so bili zbrani tako predstavniki stroke, poslovnih interesov in lokalnih skupnosti, je nadomestil spekter razdrobljenih sektorskih birokratskih organov, poslovnih interesnih skupin, paravladnih organizacij ter akademskih sfer, ki so začele boj za tranzicijski vpliv in dobičke.

Sredstva, namenjena investicijskemu vzdrževanju vodnih zaledij, so se začela prelivati v precenjene na pol

zasebne infrastrukturne investicije in parcialno preprodajo starih večnamenskih infrastrukturnih projektov v obliki »strokovnih ekspertiz«.

Posledice dolgoletnega zanemarjanja in prelaganja nujnih vzdrževalnih del so se začele pripisovati doktrini izrednih vremenskih pojavov kot posledice toplogrednih plinov. Nekdaj ugledna stroka je v tržnih razmerah začela podlegati skušnjavam in delati usluge političnogospodarskim interesnim skupinam, po načelu »Če naročila ne bom sprejel jaz, ga bo pač nekdo drug«. Pričakovana škoda se je navidezno kompenzirala z nalaganjem papirnatih »izravnalnih ukrepov«, ki so jih investitorji največkrat prepustili državi. Prostor legitimnega javnega interesa lokalnih skupnosti ter njihovih združenj so zasedle pooblašene organizacije, ki hkrati izvajajo medijske kampanje za najrazličnejše tuje naročnike, izsiljujejo ter onemogočajo lokalne investitorje, ter preko povezanih podjetij, proti plačilu izvajajo ter posredujejo pri prodaji nestrokovnih okoljskih presoj. Kapitalski logiki so podlegle tudi akademske institucije, ki so zaradi drastičnega zmanjšanja državne podpore bazičnim raziskavam ter kanaliziranju sredstev preko nadnacionalnih institucij, ki le ta pogojujejo s prilagajanjem zahtevanim doktrinam, vnaprej pričakovanim rezultatom ter točkovanju na podlagi objav v mednarodno rangiranih revijah, prisiljene na trgu prodajati stare ideološko prirejene študije.

Nacionalni referenčni laboratoriji se morajo potegovati za donacije sredstev in aparatur s strani korporativnih mecenov, za katere preko tako imenovanih »spin off« podjetij izvajajo komercialne raziskave in tako izgubljajo vtis strokovne neodvisnosti.

Neoperativnost, ki jo narekujejo razmere, negativna selekcija ter desetletja nevzdrževanja osnovne infrastrukture odpirajo okno priložnosti za mednarodne korporativne akterje, kakršno je tudi Globalno partnerstvo za vodo, da vstopijo na nacionalne trge tako imenovanih ekosistemskih storitev.

Doktrina trajnostnega razvoja

Doktrina trajnostnega razvoja in potenciranje vpliva klimatskih sprememb na naravne pojave se vse bolj izraža v težnji po mednarodni regulaciji ter centralnoplanski kolektivizaciji naravnih virov in njihovi zlorabi kot instrumenta socialnega nadzora ter družbeno planskega prerazporejanja naravnih bogastev.

Tovrstne težnje po zmanjševanju nacionalne suverenosti se kažejo tudi v tako imenovanem korporativnem »global stewardship«, pozivih po podeljevanju pravne subjektivitete območjem narave pod pretvezo »univerzalnih vrednot«, ki jih, proti plačilu tržijo t.i. nevladne organizacije ter načrtih za uporabo svetovnih naravnih virov, kot realne podlage prihajajoči digitalni valuti.

Ideja o ukinitvi nacionalne suverenosti in »decoplingu« (razdružitvi človeka in njegovega naravnega okolja), ki ju promovirata Rimski klub in Mednarodni denarni sklad, ustreza tudi progresivni neoavantgardistični ideološki internacionali, ki v zasebni lastnini vidi oviro ustvarjanju novega človeka (Humanity 2.0). Del tehnokratskega aparata, ki odkrito nasprotuje konceptu nacionalnosti, vključno z državnimi pravnimi svetovalci intenzivno podpira podpisovanje nadnacionalnih aktov o upravljanju narave, ki so nadrejeni nacionalni ustavni ureditvi.

Glede na obstoj lokalne tradicije in tehnološkega znanja, prilagojenega raznolikim lokalnim okoliščinam, odrekanje suverenosti nad vsaj dvema tretjinama

nacionalnega teritorija, ter vladanje s tako imenovanimi »ukrepi«, ne bi pomenilo pozitivnega napredka, temveč dejanski korak nazaj v tehnologizirano obliko imperialističnega fevdalizma. Namesto globalnih centrov moči in nadomestka avtentične ljudske pobude v obliki, s strani istih vodenih ter financiranih profesionalnih organizacij civilne družbe, bi se morali zateči k odgovorni stroki, pristni ljudski iniciativi ter demokratičnemu odločanju na lokalnem nivoju.

Ko govorimo o prostem dostopu in pravici do vode, imamo navadno v mislih večja vodna telesa, kot so reke, jezera in oceani, ki prečkajo posesti z raznoterimi lastniškimi situacijami. Zaplete pa se, ko pridemo do bolj ali manj pomembnih stotisočih manjših vodonosnikov, ki se nahajajo na zasebnih zemljiščih, ki vsi prispevajo k skupni vodni bilanci (kakovosti in količini vode). Majhen vrtničkar namreč danes lahko povzroči škodo mnogo širšemu okolju, onesnaženje čezmejnih vodnih teles pa se ne dotika le lokalne skupnosti ali državne tvorbe.

Pri pravilih upravljanja ter mikro-menedžmenta kompleksnih ekosistemov je potrebno biti zelo previden in racionalen. Vsekakor pa je o omejitvah razpolaganja s premoženjem potrebno dopustiti možnost odločanja na več, po možnosti čim nižjih nivojih. Ni jih smotno prepuščati hladnim globalno posplošenim algoritmom, še manj pa vsiljenim ideološkim predsodkom in s strani globalnega kapitala serviranim »univerzalnim vrednotam«. Kot je nekoč zapisal eden naravovarstvenih strokovnjakov: »Narava, katere del je tudi človek, je prekompleksna, prerasnolika

in predinamična, da bi jo zapirali v posplošene kalupe, dogme in statistične algoritme.«

V slovenski zakonodaji lastninska pravica in razpolaganje zemljiščem ne obsega pravice do pod njo ležečih naravnih virov, za izkoriščanje katerih je potrebno pridobiti družbeno koncesijo. V zgodnjih osemdesetih letih so se, na primer, začele razprave o širšem pomenu in potrebi po zaščiti Triglavskega gozdnega območja, kot osrednjega vodonosnika Alpsko-Jadranske regije tedanje skupne Jugoslavije, v katerih se je izkristaliziral koncept varovalnih gozdov širšega družbenega pomena.

Že med temi razpravami se je pokazal konflikt med minimalnimi razlikami v razumevanju posameznih navidezno podobnih pojmov in definicij, ki so v skrajnih konsekvencah pomenili bistveno konceptualno razliko.

Razlika med »varstvenim« ter »varovalnim«, med »parkom« in »rezervatom«, »trajnostnim« in »sonaravnim« gospodarjenjem, ne nazadnje tudi med upravljavskimi pravicami in odgovornostmi. Tovrstni razkorak se je še poglobil leta 1995, ko je Slovenija, kot ena prvih pristopila k trajnostni Agendi 21, začela sprejemati Varstveni koncept 2000, ki je obravnaval zaščiteni območja narave, imenovana Natura 2000, ki se danes dotikajo dobrih dveh tretjin slovenskega ozemlja.

Koncept narodnega parka je predvideval, da se delna omejitev gospodarjenja s svojo lastnino prebivalstvu zaščitene območij, poleg soodločanja, kompenzira s strokovno pomočjo, gospodarskimi spodbudami ter »nadstandardom« s področja javnih storitev, kakršna je komunalna ter zdravstvena oskrba. Žal se je predvideno participativno odločanje zreduciralo na potrjevanje vnaprej pripravljenega načrta upravljanja s pomočjo orodja Dephi, za doseganje vsiljenega soglasja, priporočenega s strani Agende 21.

Omejitve prebivalstva so se v novelah zakona začele stopnjevati, obljubljenih sredstev ustanoviteljica parka ni zagotavljala, temveč je vzdrževanje infrastrukture, sledeč globalnim doktrinam, začela vse bolj omejevati. Obljubljeni nadstandard zdravstvene oskrbe je bil najprej

Foto: Jože Pintar, osebni arhiv

delegiran papirnatim »sektorskim politikam«, v kasnejših novelah pa je iz zakona izginil. Tako je prebivalstvu ostal nadzor, ki prepoveduje obnovo starih turističnih razglednih točk, vzdrževanje infrastrukture, ki je naselja ščitila pred naravnimi ujami, zaradi degradacijskih procesov ogroženi vodni viri, zdravstveni nadstandard pa rezultira z ukinjanjem ter centralizacijo že obstoječih ustanov.

Svet se bolj in bolj premika v smer sleherniku vse manj dostopnih in razumljivih digitalnih upravljavskih procesov, temelječih na umetni inteligenci. Zakonodaja, ki postaja vse bolj globalizirana, standardizirana, ter nepregledna, vse bolj temelji na tako imenovanih »ukrepih« in pametnih pogodbah, temelječih na veriženju blokov.

Prostor odprte javne razprave vse bolj prevzemajo analize socialnih omrežij in v globalne odločevalske panele omrežene centralno vodene, financirane in usmerjene platforme, ki jih obvladujejo tako imenovane nevladne organizacije ter izbrani »ambasadorji«.

Na konferenci »Prostorsko načrtovanje danes in jutri« se je predstavnik planerske stroke pohvalil, da so prostorski načrtovalci z izkušnjami s področja javne uprave najbolj vroče blago, iskano s strani »human resource« oddelkov

globalnih korporacij. Na konferenci, ki je potekala na Slovenski akademiji znanosti in umetnosti, je razvpiti akademik izjavil, da je pojem nacionalne države ovira globalni tržni logiki in da ljudje niso rastline, ki bi bile ukoreninjene v svojo zemljo ter naravno okolje.

Slovenija je raznolika in zelo členjena dežela, ki nima širokih enovitih prostranstev, milijonskih mest in koncentriranega lastništva, ima pa skozi stoletja razvite vrednote in tradicijo pozitivnega odnosa do narave.

Ker smo v obdobju velikih tehnoloških, gospodarskih in družbenih premikov, je sedanji trenutek nedvomno čas za postanek in razmislek o nadaljnji poti. Glede na akumulirano znanje imamo možnost izbrati pot razvoja, na kateri bomo imeli možnost vsaj delno odločati o svoji usodi. Skrb za naravo, ki je naša največja prednost, bi morala služiti našim potrebam in specifikam. Skrb za ekosistemske storitve bi morala prevzeti naša stroka, povezana z lokalnimi izvajalci, na podlagi odprtega dialoga ter preglednega demokratičnega odločanja.

Nikakor se nam ne sme zgoditi, da bi o vseh aspektih našega življenja ter družbenega razvoja odločali odtujeni centri finančne moči. Skrbi za naš prostor, v imenu univerzalnih vrednot ter pravne subjektivitete narave, ne bi smeli prepustiti globalnim interesnim združenjem ter korporacijam, katerih storitve bi plačevali z ekološkimi davki. Prizadevati bi si morali za človeku prijazno sonaravno gospodarjenje.

Nedopustno bi bilo, če bi lokalnim kmetovalcem onemogočili vzpostavljanje lastnih vodnih zadrževalnikov, namesto celovite sonaravne ureditve vodnih režimov, pa bi jim ponujali elektronsko nadzorovano namakanje, vezano na uporabo »bioloških« genetsko prilagojenih poljščin ter pametnih elektronskih pogodb.

Prav tako nedopustno bi bilo, če bi lokalnim skupnostim prepovedovali

obnovo razglednih ploščadi pod slapovi, odprtih obvodnih družbenih prostorov ter starih jezerskih pristajališč za čolne, hkrati pa bi tistim, ki bi si lahko privoščili plačati ekspertize referenčnih laboratorijev, okoljske presoje nevladnih organizacij, arbitrarne odločitve političnih odločevalcev, na vodovarstvenih območjih območjih, lahko razvijali umazano industrijo in preko njih gradili kanalizacijske sisteme.

Prav tako pa ne bi smeli dopustiti, da odločanje na podlagi zdravega razuma ter realnih okoliščin nadomestijo posplošeni globalistični ukrepi, ideološka pogojevanja in splet nepremišljenih ter nerazumnih pravnih zavez, podpisanih s strani tretjerazrednih uradnikov, katerih kombinacije lahko povozijo tudi z ustavo zagotovljene pravice.

Lahko se nam namreč dogodi, da bomo morali zaradi habitata neke žuželke milijardne razvojne progame spremeniti na način, ki bo poleg gospodarske povzročil še večjo okoljsko škodo ali pa zaradi statusa rezervata, v izogib milijonskim kaznim, najlepši gozd prepustiti propadu v službi preučevanja delovanja podlubnikov.

članek je bil prvič objavljen
aprila 2021 na portalu
zdravo-slovenija.com

**zdravo
Slovenija**

Naše morje – naša ljubezen in odgovornost

Tina Trampuš

»Za narod s tako malo morja, kot ga imamo Slovenci, bi to morala biti krajina z največjo vrednostjo.«

Dušan Ogrin v knjigi Slovenske krajine, 1997

Narava nas ves čas vabi in opominja, naj z njo ravnamo spoštljivo. Konec leta 2019, ko se je na Zemlji že okrepil val sprememb in dviga zavesti, je narava spregovorila v Strunjanu - odkrušil se je velik del klifa na robu Mesečevega zaliva, neposredno pod Belim križem. Mesec kasneje sem imela priložnost to videti in čeprav je ljudi skrbela predvsem varnost ter onemogočen prehod pod klifom, geologi pa so proučevali znanstveni vidik sicer običajnega naravnega pojava, se je vendar tudi pokazalo, da se je zgodilo nekaj posebnega, duhovnega. Narava nam je predala sporočilo na svetem mestu, ki so ga ljudje od nekdaj častili, na kraju, kjer marsikdo čuti blagodejne energije. Ob morju pod Belim križem se je odkrušil del klifa in pokazalo se je SRCE. Narava je spregovorila: »Odprite svoja srca, čas je. Poglejte, koliko ljubezni in srčnosti premorem. Ali lahko že vendar tudi vi prebudite sočutje in spoštovanje do narave, do

morja, klifov, rek, gozdov, do vaše dežele?»

Sledili so meseci izjemnih naravnih lepot, sonca, cvetoče pomladi, obilja plodov in darov narave...vse to smo lahko užili, če se nismo zaprli v kletko strahov in jeze. Nekateri so žal tudi v tem času nadaljevali s kovanjem načrtov, za izkoriščanje narave ob zanikanju njenih potreb in zakonov. A sporočila narave so jasna in preprosta: »Tu na Zemlji vladajo naravni zakoni. Ne glede na znanost, tehnologijo in neštete izume, narava določa kako je in kako bo. Ali boste živeli v spoštovanju in sočutju do narave in drug drugega, ali pa ne. Prisluhnite sporočilom. Spremembe so nujne – če ne bo šlo zlepa, bo šlo pa zgrda.«

Slovensko morje je del modrega Jadrana in kljub temu, da je naš del obale po dimenzijah relativno skromen, nam je narava dala kar dva otoka. Ob obali severne Istre je ustvarila Izolo (it. *Isola*, otok) in Koper (it. *Capodistria* – *Capo*

---

*Kaj, če bi ljubljanski
Tivoli, ki je ena
najpomembnejših zelenih
površin glavnega mesta,
spremenili v parkirišče?*

---

d'Istria, 'vodja Istre'). Prvega smo spremenili v polotok ter mu v zaliv, ki ga je definiral zatlačili marino. Drugi otok smo najprej obdali s solinami, jih potem zasuli, ob bok otoka pa prislonili pristanišče, industrijo, ki je velikost otoka prerasla že za več kot dvakrat. Uničili smo, kar nam je bilo dano. Se nam zdaj toži po izgubljeni identiteti? Kako sicer razumeti nenehne pobude, da si otok zgradimo sami, pa tudi če bomo s tem spremenili v kopno še en delček našega tako dragocenega morja. Obalne občine načrtujejo še več novih pomolov in privezov za plovila, predlog za gradnjo otoka pa se zdaj 'riše' v predlogu pomorskega prostorskega načrta, nacionalnega načrta za morje, ki ga je Slovenija dolžna sprejeti. Otok kot strateška prioriteta? Za kaj, za koga in na čigav račun? Kot da smo kavbojci na divjem zahodu pred 300 leti in si prisvajamo 'nikogaršnje ozemlje'. Nekako čutim, da narava tega ne bo dovolila...ali smo dovolj modri, da končno sprejmemo danosti in zaživimo v spoštovanju do narave?

Imate radi morje? Dokazano je, da sprehod ob morju koristi našemu zdravju in počutju. A če ste se že kdaj sprehajali vzdolž morja (lungomare) veste, da je to precej bolj blagodejno, kot če hodite vzdolž marine. Drugačna voda, drugačna krajina, drugačne energije. S tem je drugačna naša izkušnja in tudi počutje. Ko se sprehajamo ob marini, nam pozornost zbeži na materialno, na te (pretežno plastične) predmete, ki jih je ustvaril človek, da bi lahko užival naravo. Ko se sprehajamo ob morju je drugače – razveseljuje nas igra vetra in svetlobe na vodi, navdihuje nas prostranost morske gladine, ki vabi pogled proti horizontu, vabi v neznano, v globine narave in sveta, veselja. Navdih, prostranost, pristo(rno)st, praznina in svoboda.

---

*»Bistvo prostora
je praznina.«*

---

*Eckhart Tolle, Nova Zemlja,
prebujeno in zavestno življenje,
2005*

Če bomo dovolili, da se uresničijo zamisli odločevalcev in investorjev, ki želijo v parkirišče za plovila spremeniti celoten Semedelski zaliv pred Koprom, del Viližanskega zaliva vzhodno od Izole ter več odsekov morske obale med Piranom in Sečoveljskimi solinami, potem se bomo zazidali in si dobresedno zaprli pogled v prihodnost in svet.

Nekateri pravijo, da bi morali zaradi velikega povpraševanja zgraditi še več pomolov in komunalnih privezov (Koliko več? Koliko je 'dovolj'?). Pomislimo: Si res želimo najdragocenejše dele našega morja spremeniti v parkirišča? Začutimo vendar svetost tega prostora, vrednost te krajine, ki je naša identiteta. Začutimo morje, ki je življenjski prostor in ni bazen, kot se marsikomu dozdeva. Morje ni prazno, je polno življenja in je prostost, okno v svet.

Pa se poigrajmo s primerjavo: Kaj, če bi ljubljanski Tivoli, ki je ena najpomembnejših zelenih površin glavnega mesta, spremenili v parkirišče? Od čolnarne pa do kopališča Ilirija (območje primerljivo z velikostjo sedanjega izolskega akvatorija s privezi) bi parkirali svoje konjičke ljudje od blizu in daleč, tujci in Slovenci iz vseh koncev dežele. Vozila bi bila tu vse leto, njihovi lastniki pa bi prišli za kakšen vikend ali dva spomladi, pa morda tri poleti ali cel teden v jeseni, ter bi se za nekaj ur odpeljali na izlet v okolico, morda na Ljubljansko barje ali do Šmarne gore, da bi uživali v naravnih lepotah. Po izletu bi se vrnili na parkirišče, na prostor, ki bi sicer pripadal naravi, pticam, drevesom, meščanom....Da primerjava ni dobra, pravite? Kaj pa so drugega marina in privezi v Izoli kot stotine vozil, ki so tu parkirana 365 dni v letu, njihovi lastniki pa se občasno z njimi odpeljejo na izlet? Če se vam zdi, da so plovila pogostejše v rabi, povejte, kdaj ste videli, da bi bili pomoli s privezi vsaj polovico, če ne v celoti prazni, ker bi bile barke na morju? (To se ni dogajalo niti v predkarantenskem času, kaj šele zdaj!) Pa boste rekli, da je vaša pravica, da najamete privez. Morda, a pogledajmo: Bi moralo tudi mesto Ljubljana omogočiti, da vsi državljani pridobijo pravico do parkirnega mesta v Tivoliju, kajti tako izjemne

lokacije z mestnim gozdom pač ni nikjer drugje v naši deželi? Samo zato, da bi se občasno zapeljali na izlet, potem na parkirišču pojedli večerjo in se morda sprehodili do starega mesta, kjer bi spili kavo ali kozarec vina?

Ljudje smo sebični, zavzemamo se za svoje pravice in zanemarjamo odgovornosti. S kakšno pravico urbaniziramo morje, naravo in našo zelo omejeno prostorsko dobrino zato, da služi našim ozkim egoističnim interesom? Uresničevanju želja (in ne potreb), ki zaradi povečanega prometa, onesnaženja ipd. slabo vpliva tudi na širši prostor. Razprave o nujnosti zagotavljanja ustreznih pogojev za razvoj turizma me ne prepričajo: Bo Ljubljana zaradi turizma Tivoli spremenila v parkirišče? Bodo na Blejskem jezeru zgradili še en otok?

Če imate morje RES radi (sploh če niti ne živite ob njem), vas vabim, da se odrečete svoji materialni lastnini ter si (občasno) plovbo organizirate drugače. S tem boste zmanjšali negativne vplive na prostor in naravo ter odvzeli veter pobudam za urbanizacijo morja. S tem boste za 'svoje' ljubo morje naredili največ.

Prof. Dušan Ogrin je pisal o priobalnih mestih in omenil tudi prostorsko neprimerno umeščeno marino v Izoli ter zasipavanje Škocjanskega zatoka ter dodal: »Vsa ta mesta se želijo razvijati tudi s turizmom, kar pa bo možno le, če bodo varčno gospodarila s krajinskim prostorom na njihovem obrobju.« Misel, ki je tudi po več kot dvajsetih letih še kako aktualna. Ravno tako kot tudi nujnost zavedanja o pomenu načrtovanja, ki vključuje varovanje krajine ter upošteva širši družbeni interes. »Marina je zasebni interes manjšega števila ljudi, ki se postavlja ob bok interesu dvomilijonskega naroda.«, je med drugim zapisal prof. Ogrin v devetdesetih letih prejšnjega stoletja.

Zemlja je sveta, morje je sveto. Narava nam predaja sporočila in nas vabi, naj se odločamo s srcem. Nujno je, da naredimo spremembe v razumevanju sveta in načinu življenja. Naš svet je svét in čas je, da se začnemo do njega obnašati svetlo. Marsičesa, kar smo uničili, ne

moremo povrniti v dobro stanje (tudi ne izgubljene prostorske identitete). Lahko pa ohranjamo in negujemo, kar še imamo ter smo spoštljivi do našega prostora, naše dežele in njenih največjih dragocenosti, tudi morja in morske obale.

Marina v Izoli in komunalni privezi zasedajo morje, katerega površina je večja kot staro mestno jedro, večja od površine nekdanjega otoka. Je eno od skladišč za naše (občasno uporabljene) igračke, deponija plastike. Dovolj je. Sem proti gradnji novih priveznih mest in proti gradnji otoka, ki morje spreminja v kopno. Sem proti, ker sem ZA morje.

19

---

*Ljudje smo sebični,
zavzemamo se za svoje
pravice in zanemarjamo
odgovornosti.*

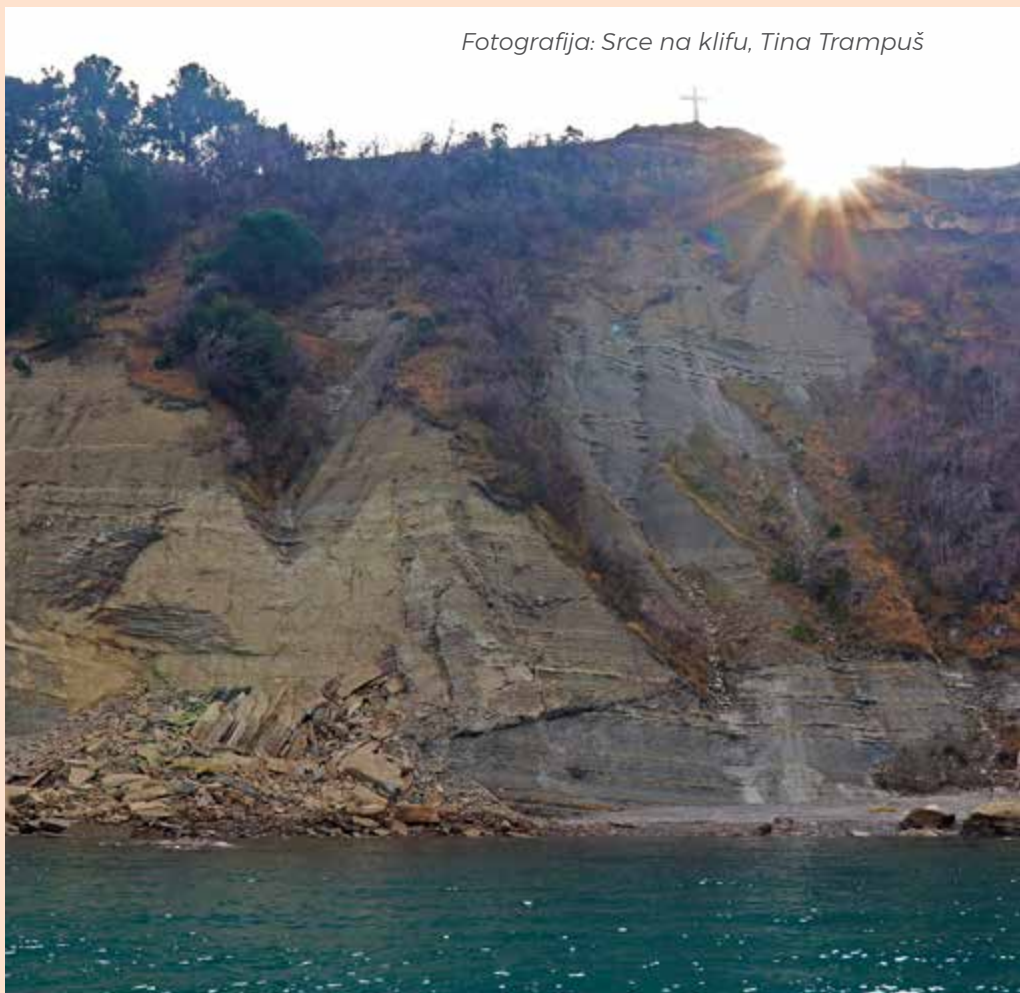

---

*Če bomo dovolili, da
se uresničijo zamisli
odločevalcev in
investitorjev, (...) se
bomo zazidali in si
dobesedno zaprli pogled
v prihodnost in svet.*

Fotografija: Srce na klifu, Tina Trampuš

Ljubi Slovenci, zdaj je čas, da se povezemo

Vasja Vidic in Vlasta Mlakar

---

*Čas novega, lepega
prihaja in dobro bo
naposled premagalo
zlo. A pred nami je
delo. Vsak posameznik
ima svojo nalogo.*

Prišel je čas sprememb in čiščenja Matere Zemlje. Tak je kozmični program, njegovo udejanjanje pa smo že nekaj časa pričakovali. Čas novega, lepega prihaja in dobro bo naposled premagalo zlo. A pred nami je delo. Vsak posameznik ima svojo nalogo. V lanskem letu karantene je bil čas namenjen zlasti razmisleku vsakega posameznika, v tem letu pa je nastopil čas za delovanje. **Poplavo informacij smo morali, in še jo moramo, postaviti v ravnovesje razuma in srca.** Tako kot sonce enako sveti za vse ljudi, je bila tudi vsem nam dana možnost spoznati ustroj sveta in neba iz različnih vidikov – duhovnega, znanstvenega,

političnega, družbenega, eteričnega, pa tudi obče človeškega in srčnega. Energije se močno spreminjajo. **Stari svet umira, nov se rojeva.** Večina izmed nas se tega kozmičnega časa zaveda, ga občuti in poskuša delovati v skladu z njim. Čas, v katerem živimo, je na nek način lep. Vsak dan se rodi nov dan, ki nam prinaša sporočila. Narava in vsa živa bitja nam prinašajo sporočila. Včasih tudi lekcijo za razmislek. Pred nami je čas svetlobe, vsi čutimo svitanje, prebujanje, ljudje se povezujemo. Čas srca je prišel. Mali princ bi dejal: »Kdor hoče videti, mora gledati z srcem.«

Narava nas vabi, prosi, da pristopimo k njej, jo zaščitimo, jo ljubimo.

Duhovi narave so se nam močno približali. Radi bi se z nami povezali. Želijo si vrnitve svojega spoštovanja, predvsem pa povrnitve svojih lastnih imen, ki delujejo kot svete kode. Te jim dajejo moč za še večjo ljubezen, ki jo širijo med ljudi. Pomena besed, zlasti izvornih slovenskih krajevnih in osebnih imen, se v teh časih vse globlje zavedamo, jih čutimo in razumemo, od kod smo jih prejeli. **Pred dvema tisočletjema so imeli naši kraji, naše gore, vodni izviri in vsa sveta mesta v naravi svoja izvorna slovenska imena.** Nekatera so se obdržala, nekatera so z razlogom spremenili. Ker nimajo več lastnega svetega imena, prostori niso zaščiteni, zato prejemajo energijo sovraštva. Včasih ni bilo hudičevih skal, hriba Sv. Petra, izvira Sv. Vida. Skale, gore, hribi in sveti izviri so imeli svoja sveta osebna imena, svoje kode, svoje spoštovanje. In tega si že dolgo želijo nazaj. Čakajo na to. Slap Peričnik, ki je obdržal svoje prvotno ime, nam govori, da pere. Tam je posebno mesto, ki ga lahko obiščemo od maja do novembra, v drugih mesecih vstop ni dovoljen. Sami stopite na to mesto in začutite. Sveti slap Peričnik želi, da ga spoštljivo prosite za pomoč in se zahvalite. To je jezik duhov. Prosim, hvala, prošnja, spoštovanje. Ne moremo le jemati, prositi moramo, se zahvaliti. Smo gostje Matere Zemlje.

In tako je z vsemi vodnimi viri, rekami, studenci, morjem, svetimi gorami, našimi svetišči. Ponovno moramo spoznati izvorni pomen njihovih imen, ki se skriva v pristnem, slovenskem poimenovanju. Duhovi nam želijo pomagati, a mi moramo razumeti njihovo govorico in kozmične zakone, ki so enaki po vsem svetu in nikoli jih nihče ne bo mogel spremeniti. Ravno ob tem, ko so jim hoteli vzeti svetost, se je izkazalo, da to ni mogoče – duh je neuničljiv! Zato bomo duhovom narave, z vrnitvijo njihovih pravih imen, ki so svete kode, vrnili tudi spoštovanje in jim povrnili njihovo duhovno moč. In tako bodo duhovi narave povezani z nami in nam bodo pomagali v vsakdanjem življenju. **Skupaj bomo zmogli vse bitke, ki so pred nami.** Z vrnitvijo izvornih imen našim krajem, rekam, goram in vasem bomo dobili **najpomembnejše zaveznike** – duhove narave, ki so tu, da čuvajo

in branijo naravne dobrine pred uničenjem. Vse strokovne delavce, samostojne raziskovalce in ljubitelje, vse prebujene Slovence skupaj in vsakega posebej prosim za zbiranje starih, prvotnih topografskih in ledinskih imen na slovenskem etničnem ozemlju.

Na najinem zadnjem potovanju s Pavlom Medveščkom sva se peljala mimo gore v Bovcu. Ime ji je Svinak. Vprašala sem Pavla, zakaj ima tako ime, sama vidim čudovito sveto goro in prav nič ni podobna svinji. Povedal mi je, da je pravo, sveto ime gore Svitnek in da na poletni solsticij (24. 6.) na vrhu svete gore zasveti sonce. Razumela sem.

Naravi in njenim stvaritvam moramo vrniti izvorna in zato energetsko čista imena, ker si to zaslužijo. Veliko imen je, ki niso točna in so namerno zabrisana. Izvornim slovenskim topografskim imenom moramo vrniti prvotni pomen in s tem svetost. To so naši svetilniki in z njimi nikoli več ne bomo zašli na temno stran neba. Hranili nas bodo s svojo močjo in ljubeznijo, kakor so to počeli nekoč. Slovenski pisatelj France Bevk je v svojem delu Umirajoči bog Triglava (1930), opisal čudovit prizor človekovega sožitja z duhovi narave:

»Gorazd (bil je velik modrec in svečenik) je šel do lipe in še enkrat pogledal v nebo. Poznal je poti oblakov, vedel za zakone narave, nič mu ni bilo skritega. Zajel je prgišče vode iz studenca in ga vrgel na štiri strani neba. Nato je trikrat obkrožil lipo v smeri vzhoda na zahod, položil roko na znamenje in dvignil oči. Tako je Gorazd rešil pridelke in ustavil točo.«

Nadčutno zgovorna pa je tudi zgodba, ki jo Pavel Medvešek opisuje v svoji knjigi Iz nevidne strani neba (2015): »Pred prvo vojno je stric Rudolf iz Drobočnika nekaj časa pomagal na eni kmetiji v Pangercih. Bil je pravi vseved za vodo, saj je o vodi in njenih skrivnostih vedel vse, poznal pa je tudi zdravilne in čudodelne studence. Največ pa je dal na vodovje okoli Babje jame. Nekoč so tam opravljali očiščevanje telesa in duha. Tisti, ki se je za to odločil, je najprej šel do vode v Babjo jamo, v kateri si je umil le roke. Za tem je šel v Kotel na Pršu, kjer si je v vodi umil roke, nato pa še obraz. Nazadnje je šel še k Soči, kjer si je umil zopet

---

*Ne moremo le jemati,
prositi moramo, se
zahvaliti. Smo gostje
Matere Zemlje.*

---

najprej roke, nato obraz in na koncu še noge. Po tem obredu je odšel pomirjen in zdrav domov.«

Naši predniki so častili vodne izvire, reke in morje, gore, rastlinski in živalski svet, zemljo, razumeli so nebo. Njim so bili vedno sveti, saj so se zavedali njihove neprecenljive vrednosti. Skozi zgodovino so različne oblasti in religije izrabile naravne dobrine v svoj sebični namen. Tako je bilo po celem svetu in le redkim ljudstvom je uspelo ohraniti izvorno kulturo. A nov čas prihaja. Naši predniki so častili sveta mesta in tam tudi darovali. Živeli so z duhovi narave, ti pa so bili do ljudi radodarni in milostni, tudi ostri, če je bilo potrebno. Zato so naši predniki preživeli. Nam, zanamcem, pa je dana priložnost, da se ponovno povežemo z duhovi narave. Celotno človeštvo je v preobrazbi in na poti vrnitve k zakonom narave. **Pred nami je zelo pomemben izziv. Odgovorna naloga. Duhovna naloga. Vsi, prav vsi, moramo zaščititi naše vodne vire – naše svete vode.** To so žile Matere Zemlje. In prostor, kjer živimo, Balkanski polotok, so jetra Matere Zemlje. Zelo močan organ in pomemben za cel svet, za naš planet. Ga bomo zastrupili ali očistili? Bitka za vodo se odvija na željo duhov, ki nas spodbujajo, da ukrepamo, da se prebudimo, da končno stopimo skupaj in zmagamo. Duhovi in naša čista srca nam bodo pomagali. In tako smo tudi mi, Slovenci, na pomembni preizkušnji!

V Duhovnem centru Sveta gora Triglav bomo letošnji prvi obred v čast in spoštovanje namenili duhu Triglava in ga prosili za pomoč. Drugi obred bo na posebnem mestu, svetišču duha Vode. Obreda bosta veličastna, saj se bomo po dolgih letih združili ljudje, ki si že dolgo vzajemno pomagamo in delujemo za dobrobit vseh. **Moč je v združevanju in zmogli bomo. Sloveni smo veliki bojevniki in prišel je čas, da to zopet pokažemo.** Slava prednikov je svetloba potomcem!

POSVOJIMO KMETA

ZA NACIONALNO SUVERENOST IN PREHRANSKO VARNOST

Marjan Kogelnik

Ko ima človek na svojem območju cenovno dostopno in dobro hrano, se počuti varno in prizemljeno. Ni bojazni zase, za svoje bližnje in za sočloveka, lahko je produktiven in navdihnjen. Suverenost in državna varnost sta tesno pogojeni s prehransko samooskrbnostjo, da se pridela hrano za državljane doma lokalno in se tako nudi na tisoče delovnih mest, ne pa da smo odvisni od uvoza hrane. Tu se ustvarja baza za naprej.

Tako pa smo kot država odvisni samo od drugih in znotraj meja poskušamo ustvarjati rešitve brez podlage. Rešitve, pri katerih bodo eni vedno profitirali, drugi pa trpeli.

Pomeni pozabljenje glede izvora in originalnosti osnovnih živil, tudi uvod do razkroja in distopije družbe?

Zgodbe o živilih, lokalnih in tradicionalnih so vendar del naše identitete, del preživetvenih strategij in tudi del naše kulture. Te zgodbe združujejo tradicijo, kulturo, preteklost in sedanjost. Opomniti zatorej velja ne le na spervertiranost naših okušalnih brbončic, pač pa tudi na očitno dejstvo, da smo kot bitja narave očitno povsem spervertilali vse naše čute in ne le sposobnost okušanja. Živilska industrija je neskončno domiselna. Vsako leto ponudi okoli 30.000 novih izdelkov, v povprečju

več kot 600 na teden in mi smo pripravljeni sprejeti in zamenjati tradicionalna in izvorna živila, za bedne približke in nadomestke. Če vzamemo živost živil kot merilo, je gotovo več kot polovica vsega, kar se prodaja v naših supermarketih le pogojno užitna.

Izpostavljeni smo nezdravi hrani, živilom, ki so bila tretirana s pesticidi in herbicidi, hrani v mikrovalovni pečici, najizraziteje pa živilom, ki jim vse bolj primanjkuje mineralov. Stanje se samo še slabša. Zato večina ljudi potrebuje dodatke mineralov, ne glede na to ali gre za vegane ali pa za vsejedce.

Zemlja je narejena iz mineralov. Naše telo je sestavljeno iz mineralov.

Minerali aktivirajo vse katalizatorje encimskih reakcij v telesu in vitamine. Aktivirajo vse organske strukture in so pravzaprav osnova vseh organskih in celičnih struktur telesa. Minerali so graditelji sistema.

Brez bistvenih mineralov in mineralov v sledeh, ne bi mogli preživeti. Od skupno devetdesetih mineralov je približno triindvajset ključnih, vključno s šestnajstimi glavnimi minerali in sedmimi minerali v sledeh. Ti so potrebni, da telo deluje na najvišji ravni, da bi lahko dobili ustrezno mineralizacijo na znotrajcelični ravni.

Ena od težav, s katero smo se začeli srečevati v zgodnjih dvajsetih letih 20. stoletja, je rastlinska bolezen zaradi degradacije in denaturiranja tal. Na primer siva pika na ovsu, ki kaže na pomanjkanje mangana ali bolezen rozet na sadnem drevju zaradi pomanjkanja cinka. Bistvo je, da rastline potrebujejo pravilno prehrano, in ko je ne dobijo, so nagnjene k boleznim - tako kot ljudje.

Le bakterije in glive imajo encime, ki razgradijo mineralno in organsko komponento zemlje in naredijo hranila rastlini dostopna. Rastline za zdravo rast in naravno odpornost potrebujejo vsa hranila in ne le 3, 8, 12 ali 42.

Zemlja sicer ima bogastvo vseh hranil, manjka pa biologija v zemlji, ki hranila pridobiva in omogoča njihovo kroženje. Če rastlina raste v naravno rodovitni zemlji, bogati z mikroorganizmi in mikorizo, ki jo hranijo, dobi vsa potrebna hranila, minerale in elemente. Zato lahko izdelava vse spojine, ki jih potrebuje za svojo rast in obrambo. Z mikroorganizmi bogata in živa prst

je produkt življenja, ki daje življenje. No, to velja za naravo, ki ni prišla v roke človeku. V iz leta v leto orani, prekopani, z umetnimi gnojili gnojeni in s pesticidi obravnavani zemlji, mikorize in življenja mikrobov ni. Žal smo v času samostojne Slovenije uničili preko 100.000 ha njiv, v zadnjih desetih letih pa nam je propadlo 13.000 malih kmetij. Še vedno nadaljujemo z množično uporabo agrokemičnih sredstev, v monokulturah uvajamo nove tuje patentirane hibride, medtem pa nam izumira kulturna dediščina starih sort.

V teh prelomnih časih, ko korona prizadene skoraj vse in vsakogar, so med prizadetimi tudi ekološki kmetje. Tem je s svojo prizadevnostjo, da nam nudijo kakovostno hrano, najbolj kraten dostop do prodaje

Model skupinskega naročanja živil je tako eden vzhajajočih trendov, ki izziv lokalne samooskrbe rešuje z neposredno prodajo kmetov znanim naročnikom.

Zasnovan je kot priložnost za iskanje sinergij, sodelovanja med kmeti in potrošniki, za doseganje situacije vzajemnega zadovoljstva in varnosti.

Spomin na tiste originalne, nepotvorjene in prvinske okuse sadja in zelenjave iz časa, ko živilsko – kmetijska in predelovalna industrija še ni uspela povsem likvidirati naravne hrane, je morda še živ, sicer pa ga dajmo obuditi.

Čas po koronski krizi je namreč čas nove paradigme, obujanja zaupanja in sodelovanja, ki pa sta pogoj, da se omenjeni model lahko prime in obdrži na daljši rok. Današnja kriza z vsemi izzivi, ki jih prinaša, od nas zahteva, da začnemo v miselni in čustveni razsežnosti ustvarjati vizijo prihodnosti. Če ne bomo sami s svojo vizijo zapolnili našega miselnega in čustvenega prostora, nam ga bo zapolnila kolektivna zavest. Ta pa je v tem trenutku, milo rečeno temačna, polna strahu ter drugih negativnih misli in čustev. Ustvarimo vizijo življenja v prihodnosti.

PREDNOSTI ZA POTROŠNIKA – KUPCA:

- lažji dostop do kakovostnih lokalnih, večinoma ekoloških pridelkov in izdelkov,
- nizka cena,
- neposreden stik s ponudnikom,
- možnost seznanitve z načinom pridelave/predelave neposredno pri ponudnikih,
- možnost dodatnih izobraževanj,
- medgeneracijsko druženje in spoznavanje novih ljudi na organiziranih dogodkih, kulturnih srečanjih in tržnici.

PREDNOSTI ZA KMETA – PONUDNIKA:

- možnost prodaje večjih količin pridelkov in izdelkov,
- ni odpadka oziroma je zelo majhen,
- zagotovljena poštena cena,
- neposreden stik s kupcem vpliva na nadaljnje naročanje,
- možnost boljšega načrtovanja pridelave,
- medgeneracijsko druženje in spoznavanje novih ljudi na organiziranih dogodkih, kulturnih srečanjih in tržnici,
- možna izmenjava avtohtonih semen in informacij z ostalimi ponudniki.

Odnos **do**
dreves in
narave je odnos
do nas samih

V SLOVENIJI SE DVIGUJE ZAVEST O POMENU DREVES IN NJIHOVI USTREZNI NEGI, TAKO V MESTNIH PARKIH IN NA ULICAH, KOT TUDI V SADOVNJAKIH IN VRTOVIH. VEDNO VEČ JE ZGLEDNIH PRIMEROV DOBRE PRAKSE IN IZ NJIH SE ŽELIMO UČITI. DREVESA POTREBUJEJO ZELO MALO NAŠE NEGE IN POZORNOSTI, BISTVENO PA JE, DA JE TA OPRAVLJENA PRAVILNO, STROKOVNO IN SPOŠTLJIVO SPOROČA DR. JAN BIZJAK, KI SE NAD DREVESI NAVDUŠUJE ŽE OD OTROŠKIH LET.

Za nami je edinstveno leto 2020. Leto, v katerem smo se srečali z zahtevnimi nevsakdanjimi razmerami, a hkrati leto, ki nam je večini, če smo si dovolili, vseeno prineslo in zapustilo tudi veliko dobrega.

Ena od tistih, ki ji je leto 2020 prineslo marsikaj pozitivnega, je tudi narava. Marsikje je okrevala in zaradi milejših človeških pritiskov zaživela še v svojem polnejšem sijaju. S svojim hitrim in pozitivnim odzivom nas je opomnila in nam zgledno sporočila, kako pomembno je, da se vsake toliko časa malce umirimo, nato pa življenje hvaležni za izkušnjo, zavestno povzdignemo še na višjo raven.

Enega od nepogrešljivih delov narave predstavljajo drevesa, živa bitja, brez katerih si življenja ne moremo predstavljati. Poleti nas ohlajajo, jeseni s plodovi razvajajo, pozimi nas grejejo, vselej pa nas dobrodošlo sprejmejo, ko si zaželimo njihove družbe

Z drevesi smo si v marsičem zelo podobni in tudi pri negi imamo veliko skupnih točk. Lepše kot skrbimo zanje, dlje časa nam bodo hvaležno vračala vso dobrobit, ki nam jo vsakodnevno poklanjajo.

Drevesa so mogočna bitja, ki predstavljajo nenadomestljiv element naravne krajine tudi v blejski občini. Čeprav sem drevesa vzljubil že kot otrok, ko so mi starši (za kar sem jim močno hvaležen) brez strahu in z zaupanjem dovolili, da sem plezal po njih, pa sem se vrednosti dreves in njihovih lepot začel polno zavedati šele, ko sem dobil priložnost, da se vsakodnevno ukvarjam z njihovo nego. V tem zapisu sem zbral nekaj zanimivosti, spominov in vtisov o negi dreves, ki jo zadnji dve leti s sodelavci hvaležno in vestno opravljamo v blejski občini.

Ljudje smo še vedno premalokrat pozorni na mogočna živa bitja, ki nam že stoletja oz. desetletja lepšajo vsak dan. Lepo obiskan voden ogled po blejskih parkih, ki smo ga z ljubitelji dreves in narave izvedli v lanskem letu, je lepa priložnost za okrepitev zavedanja, v kakšnem čudovitem okolju imamo privilegij ustvarjati in živeti.

Kar sejemo, to žanjemo

Nega dreves je širok pojem, ki se začne, še preden drevo sploh posadimo. Eno od ključnih stvari glede potrebne količine in uspešnosti nege dreves, predstavlja izbira oz. odločitev, katero drevo bomo na določen prostor posadili. Največja napaka, ki jo ljudje storijo na svojih vrtovih je, da drevesu glede na njegov genetski potencial rasti namenijo premalo življenjskega prostora. Drevo kmalu zraste previsoko in preširoko, lastniki pa ga nato poskušajo omejiti z močno rezjo, ki pa le še pospeši njegovo rast in odganjanje. Tako se znajdejo v začaranem krogu stroškovno potratnega nekaj ali vsako-letnega rednega obrezovanja oz. vzdrževanja drevesa, ki pa, če bi skrbneje in strokovneje načrtovali primerno izbiro drevesne vrste, ne bi bilo potrebno. Napake ponavljajo tako pri zasajanju sadnih, kakor tudi okrasnih dreves. Zato vam polagam na srce, da se pred zasaditvijo resnično dobro pozanimate, na kakšno podlago (koreninski sistem)

Dr. Jan Bizjak, uni.
dipl. inž. agr.

Sadna drevesa so za nego še posebej hvaležna. Skoraj stoletje staro jablano bi zaradi obilice bele omele marsikateri lastnik kar požagal. Z malo volje, znanja in truda pa lahko stoletnico pomladimo za več desetletij. In če to storimo na strokoven način, v prihajajočem poletju ne bo množice bujnih novih poganjkov, ampak bo drevo ostalo v ravnovesju in nam bo že isto leto hvaležno podarilo večje, lepše in okusnejše plodove.

Ko drevesa preminejo in zaključijo svojo življenjsko pot, lahko njihov spomin v obliki raznih izdelkov živi še mnogo let. Iz suhega hrasta na moreni blejskega vrtca smo lansko leto izdelali naravne klopi in stolčke, na katerih otroci lahko počijejo, se igrajo, lovijo ravnotežje ali si privoščijo malico.

Nega več kot 100 letnega divjega kostanja z uporabo vrhne tehnike.

je drevo, ki ga želite posaditi cepljeno. Bujnost podlage namreč igra najodločilnejšo vlogo pri tem, kolikšna bo končna višina in širina drevesa (brez obrezovanja) in s tem povezana tudi sadilna razdalja med posameznimi drevesi.

Pogost primer na slovenskih sadnih vrtovih: neprimerna (premočna in prenzika) rez glede na bujnost podlage (sejanec jablane). Osnovno pravilo pravilne nege (sadnih) dreves je, da rez prilagajamo bujnosti podlage in drevesni vrsti, ne pa da drevesa silimo v njihove nenaravne, neprimerne in nezdrave oblike, ki porušijo njihovo ravnovesje in skrajšujejo njihovo življenjsko dobo. Tak način nege dreves je zaradi obilice dela in vzdrževanja v naslednjih letih, dolgoročno gledano na koncu tudi precej dražji od strokovno izvedene nege dreves.

Strokovna nega drevesa zajema čiščenje in odstranjevanje bele omele, bohotivk, križajočih se vej, suhih, odmirajočih, polomljenih oz. zalomljenih vej, neperspektivnih in obviselih vej, odstranjevanje suhih (ostankov) vej, dvig profila krošnje drevesa ter potrebno razbremenjevanje v skladu z zadnjimi smernicami sodobne arboristične stroke. Cilj rezi je enakomerna razporeditev gostote listne površine ob ohranitvi ravnovesja ter s tem tudi dolgoročnega zdravja drevesa. **Drevo naj po negi obdrži svojo lepo naravno obliko.** Rad bi poudaril, da je kakršnokoli obglavljanje oz. nižanje krošnje drevesa za drevo škodljivo, stresno in dolgoročno zmanjšuje njegovo vitalnost in življenjsko dobo, dolgoročno pa zvišuje tudi stroške njegovega vzdrževanja. Če si želite nižje drevo je bistveno, da posadite drevo cepljeno na šibkejšo vegetativno podlago (koreninski sistem). S tem boste dolgoročno prihranili na vzdrževanju, drevo pa se bo lahko nemoteno srečno in hvaležno razvilo do svojega polnega, a nižjega obsega oz. habitusa. Drevesom vzgojenim iz semena oz. cepljenim na sejančke, pa že ob sajenju modro zagotovite dovolj življenjskega prostora, da se bodo lahko nemoteno razvijala in zdrava dočakala svojo naravno velikost in častitljivo starost.

Oblika dreves ni naključje, ampak globoko sporočilo, kako pomembna so za nas.

Nego (obrez) dreves izvajamo povečini z uporabo vrhne tehnike, saj z njo izkušen in spreten plezalec lahko doseže vse kotičke drevesa. V primeru, da je drevo suho, preslabotno in posledično prenevarno za plezanje, pa nego izvedemo s pomočjo klasičnega dvigala višine 25 m (če je omogočen dostop), pri posekih pa v skrajnem primeru z uporabo mobilnega avtodvigala, ki lahko drevo dobesedno prestavi tudi za 50 m.

Eden od ukrepov nege dreves je tudi odstranjevanje bršljana. Bršljan sicer ni parazitska rastlina, drevesu razen svetlobe ne jemlje ničesar, ampak ga samo uporabi za oporo, ob kateri se vzpenja. Če pa se pretirano razraste, lahko zaradi povečanega upora ob vetru vpliva na stabilnost drevesa in v skrajnem primeru, ko doseže konce vej, drevo tudi »preraste« in »zaduši«.

Sajenje rodi in ohranja življenje

Nego dreves ne bi bilo brez njihovega sajenja. **Danes lahko negujemo mogočna drevesa, ker so jih nekoč modri ljudje sadili.** Sajenje ohranja življenje in več kot sadimo, v lepšem okolju živimo. Tako smo v zadnjih treh letih tudi sami začeli intenzivno saditi podmladek dreves široke palete različnih, predvsem avtohtonih drevesnih vrst. Najlepše je, če o sajenju podmladka razmišljamo, še preden izgubimo stoletne zelene naravne spomenike, ki že mnogo desetletij lepšajo našo krajino. Kjer jih še imamo, tako že sedaj sadimo podmladek v upanju, da bodo njihovi predhodniki lepšali tamkajšnje območje vsaj še toliko časa, dokler se na novo posajena drevesa dovolj ne razrastejo.

Pri sajenju prednostno, če se le da, sadimo sadike z golo korenino ali koreninsko grudo oziroma balo, vlončenih sadik pa se izogibamo. Drevo v loncu ima namreč, če ni bilo dovolj redno presajano, veliko krožnih korenin, ki se krožno razvijajo tudi po

tem, ko drevo iz lonca presadimo na prosto. Tako drevo nikoli ne bo razvilo svojega polnega habitusa, zmanjšana pa bo lahko tudi njegova stabilnost ter odpornost na bolezni, škodljivce, sušo in vremenske ujme.

V naravi nič ne propade, ampak samo zamenja življenjsko obliko

Ena od zakonitosti v naravi, ki jo najbolj občudujem je, da **se nič ne uniči, ampak samo zamenja svojo obliko**. In nič drugače ni z drevesi. V gozdu jih glive in množica drugih organizmov razgradijo v humus, ki zopet predstavlja dom za novo življenje. Ko drevesa preminejo in zaključijo svojo življenjsko pot v urbanem okolju, pa človek s svojo kreativnostjo lahko poskrbi, da spomin nanje živi večno.

Odnos do narave je odnos do nas samih

Veseli me, da se odnos do dreves in narave počasi, a vztrajno izboljšuje. Z zgledno, strokovno in spoštljivo nego dreves si s sodelavci prizadevamo, da bi strokovna in do dreves prijazna nega čimprej postala stalnica, tako na privatnih vrtovih kot tudi javnih površinah v ostalih občinah po Sloveniji. Obenem pa si želimo, da bi po vzoru iz tujine, nego na dolgi rok izvajali le strokovno usposobljeni izvajalci s potrebnim **arborističnim znanjem** na eni in **spoštljivim odnosom** do dreves na drugi strani. Ta praksa se postopno uveljavlja in zaenkrat uporablja pri drevesih, ki imajo status naravne vrednote. Zavod za varstvo narave nam je tako po priporočilih in navodilih arboristke Tanje Grmovšek, zaupal nego še enega od treh zaščiteneh dreves na Bledu. Po velikem jesenu v letu 2019, smo v letu 2020 izvedli nego zavarovane platane pri Vili Prešeren. Poleg njene mogočnosti je impresivna tudi njena rast, saj je skoraj polovica debla zaradi odloma pred več kot desetimi leti, skoraj popolnoma votla.

Odnos do Zemlje, dreves in narave je in bo vedno močnejši odsev odnosa do nas samih. Ob tej priložnosti gre zahvala vsakemu posebej, ki se trudite za njeno skrb in ohranjanje. Brez ohranjene žive narave nam namreč tudi obilica luksuznih dobrin, ki marsikomu osmišljajo življenje, ne bo pomenila ničesar. In optimistično verjamem, da bomo človeštvo kot celota, to modro doumeli še pravi čas.

Ob tej priložnosti pa v mojem imenu in imenu dreves tudi želja oz. prošnja, da kot ozaveščeni izvajalci oz. naročniki nege dreves, drevesu namenite strokovno nego, ki bo prijazna tudi za drevo in bo pripomogla k ohranjanju njegove dolgoživosti. Ob vsej dobrobiti, ki nam jo prinašajo, si to drevesa tudi zaslužijo.

*V nasprotju z bršljanom je bela omela (*Viscum album*) pol parazitska rastlina, ki od drevesa jemlje vodo, sladkorje pa s fotosintezo proizvaja sama. Najraje napada jablane, lipe/lipovce, javorje, vrbe, topole in breze. Njeno odstranjevanje z dreves je koristno tako z vidika drevesa, kakor tudi z vidika njenega širjenja na bližnja drevesa. V primeru, da belo omelo izrezujemo pri sami veji, moramo njeno izrezovanje na vsakih nekaj let ponoviti, saj se drugače zopet močno razraste in razširi, še posebej, če je na drevesu veliko ženskih rastlin, ki imajo jagode, s katerimi se s pomočjo ptičev bela omela (»ptičji lim«) tudi najbolj razširja.*

Članek je bil prvič objavljen februarja 2021 v **Blejskih novicah**

e-bled.si/za-obcane/blejske-novice

BLEJSKE NOVICE

V primerjavi z naravo in drevesi smo res zelo majhni, a s pozitivnim odnosom, znanjem, ljubeznijo in izkušnjami lahko delamo velike stvari. In strokovna, spoštljiva nega dreves je lahko ena izmed njih.

Platano pri Vili Prešeren smo s spodrezovanjem najdaljših in najnižjih vej (slika levo) razbremenili dodatne teže, obenem pa odprli pogled na blejski biser (slika desno) in njegove naravne lepote (v tem primeru otoček s cerkvijo).

PROSTOR, naš dragocen naravni vir

Nikjer na slovenski obali ni pogled na očaka tako veličasten, kot z vrha Strunjanskega klifa ali z obale Izole, enega naših nekdanjih otokov.

Slovenija je majhna, a nikakor ne premajhna dežela. Majhnost pa priključuje nujnost zavedanja, kako dragocen in omejen naravni vir je prostor, kar nas (lahko) usmerja k bolj spoštljivemu in preudarnemu ravnanju. Pri načrtovanju na morju in na slovenski obali, ki je v primerjavi s sosedami še posebej skromna, se na papirju, ekranih ali v razpravah redno omenjajo ideje o gradnji novega otoka, povečanju števila

komunalnih in drugih privezov za plovila, pa o novih turističnih nastanitvenih kapacitetah, kot so npr. ideje za gradnjo hotela in glampinga v obalnem pasu pod Belvederjem. Naše morje in obalni pas se zdita kljub velikim besedam o trajnostnem razvoju ter v strategijah zapisanih namerah o razbremenjevanju obale, le še eno od igrišč, kjer se nam zdi, da lahko z lopatko in grabljicami počnemo, kar se nam zdi. Kakšna

prevzetnost vendar, na tako majhnem in dragocenem koščku naše dežele!

Kakšna predznost v odnosu do naravnih danosti ter lahkotnost iluzije ob kreiranju očesu in investorjem vsečnih računalniških simulacij.

Včasih se vprašam ali sem ,za Luno' ali kaj, ker me vedno znova zjezijo in razžalostijo ,velike' razvojne ideje, o katerih se pogovarjajo predstavniki ljudstva (nas) in ki vedno znova pomenijo dodatno urbanizacijo morja in že tako obremenjenega prostora.

Tam za Luno, kamor včasih pokukam, se sliši, da bi bilo dovolj, če bi urejali tisto, kar smo do zdaj razmetali, uničili, umazali. Da ne potrebujemo ne glampingov (pod Belvederjem ali kjerkoli drugje), ne novih hotelov (ker sedanji samevajo), niti ne muzejev na klifu (saj marsikateri obstoječi objekt čaka na program), kaj šele novega otoka. V našem malem mestu Izoli in na slovenski obali imamo na področju urejanja ali bolje rečeno sanacije prostora, res tako veliko (zares pomembnega) dela, da si preprosto ne bi smeli privoščiti, da energijo in čas izgubljammo za take norosti. Morda pa bi se jim morali odpovedati tudi zato, ker se tam za Luno šušlja, da so te ideje ostanki nekega odhajajočega časa in vrednot.

V Izoli, kot še v marsikaterem slovenskem kraju, nekako ne vemo, kaj bi s sabo in kako bi se premaknili, da bi se vendar že enkrat ,razvili'. Z idejami smo se večinoma zataknili nekje v zavojevalski logiki 19. stoletja ter v enoumju vase zaverovanega in potrošniško usmerjenega človeka (v egoumju?), vedno znova prepričani, da sta gradnja in pozidava prostora edini

možni razvoj (družbe in prostora). Prepričanje, ki je kakšnih neskončno svetlobnih let daleč od ideje trajnostnega razvoja. Na sprehodu ob morju mi le-to prišepne, da so majhne ideje dovolj velike in da naj predvsem negujemo in spoštujemo svoj prostor ter naravo, ki je njegova osnova. Tudi s tem povezanih idej je dovolj, samo prepoznati jih moramo in jim dati veljavo, ter se ne izgovarjati v stilu, ministrstvo da denar le za asfalt'. Predlog občinskega prostorskega načrta (ki je tik pred sprejetjem) in njegove podrobne usmeritve za mesto nam na primer pokažejo, kako veliko dela nas čaka v naslednjih desetletjih, če ne stoletjih. Že samo, da bi uredili ulice, tlake in kanalizacijo, obnovili drevorede, prenovili fasade ter sanirali črne prizidke, balkone, ograje ... Vsa ta naša *mižerija*, ki pa v sebi skriva ogromen potencial. Če bi vsaj energijo ter napor za razvoj idej, pridobitev finančnih sredstev in urejanje vložili v te vsebine – pa ne za turizem, temveč predvsem in najprej zato, da bi mi tu bolje in lepše živeli.

V času, ko svet nori in smo še najbolj nori ljudje, je še bolj pomembno, da ne norimo z norimi idejami. Še bolj se moramo zazreti vase in se vprašati, katere vrednote bomo izbrali, katere pobude podprli. Ideje, o katerih berem, ne podpirajo vrednot, ki jih želim živeti sama, saj odražajo predvsem nespoštovanje do naše Zemlje in morja. Nespoštovanje do prostora, našega zelo omejenega naravnega vira. Vedno znova se vprašam, zakaj bi morali sploh graditi, sploh pa na obali, kaj šele v samem morju!? Država, ki ima morje je velika država, pravijo. Pa vendar smo nje državljani očitno in žal še majhni. Kako si sicer razlagati predloge, da še to malo morja, kar ga imamo, spremenimo v parkirišča za barke in celo v kopno??? Nespametno, zagotovo. Res, še vedno živimo ne-s-pametno. Je to morda zato, ker vztrajamo v naivnem prepričanju, da nas bo pozidava praznine v prostoru odresila nelagodja ob soočenju s praznino v nas? Kaj pa če bi spregledali, da so tiste ‚zapuščene‘ terase, ‚neuporab(lje)ni‘ klifi in ‚prazno‘ morje v resnici polni vsega? Zelenega in modrega, polni dragocenega življenja. In da to ni samo dovolj, temveč morda celo največ?

Še nekaj mi prišepne morje. Že več stoletij, celo tisočletij, živimo

v družbi, ki je na stran odrinila ženske vrednote sočutja, zdrave ponižnosti, skrbi, ljubezni. Pozabili smo, da ni naše poslanstvo, da si svet podredimo, ga zavzamemo, koloniziramo, urbaniziramo, pozidamo... Naša naloga je, da ga spoštujemo in ljubimo, ga negujemo. In to potrebujeta tudi naše morje in Izola, naš nekdanji otok. Da skrbimo zanj, popravimo, kar smo pokvarili, počistimo, kjer smo nasmetili. Da prostor morja pustimo morju, da dovolimo zemlji, kraški skali in drevesom, da nam delajo družbo na kopnem. Na tistem kopnem, ki nam ga je že dala Narava.

Na kakšen zimski dan, ko sta morje in nebo eno ter lebdiva v miru in spokojni tišini, se še bolj zavem, da smo vsi eno. Tu na Zemlji, na našem

*Majhnost [Slovenije]
prikliče nujnost zavedanja,
kako dragocen in omejen
naravni vir je prostor,*

svetu, na svetem planetu. Skupaj z Luno, ki nam dviga in spušča morje ter Soncem, ki ga ogreje in naredi srebrnega. Če se narave ne bomo naučili spoštovati in ljubiti, če ne bomo živeli v skladu z njenimi zakoni potem...Narava bo našla način, vedno ga. Morda nas bo odplaknila še s kakšno visoko plimo, neobičajno močnim vetrom ali... Kdo ve, njena ustvarjalnost in domiselnost sta na srečo bistveno večji od naše. Zato me zanjo ne skrbi preveč, ne vem pa, ali bomo z njo tudi mi.

Tina Trampuš

Lahko pa se odločimo drugače in začnemo z naravo zares sodelovati. Kaj če bi v svojo (razvojno) vizijo zapisali, da bomo ohranili nepozidan (in celo neopremljen) vsak zelen in moder košček prostora, ki je tak še ostal? Da bomo morda (samo) popravili kak suhozid in terase, tako značilne za naše obalne krajine, okopali opuščeno njivo ali vrtiček, posadili hrast, oreh, breskev ali gredo sivke...Kaj če bi delali male, a velike stvari – negovali življenje in naš planet. Pa da se hkrati dogovorimo, da bomo ravno tako iz spoštovanja in skrbi za naš prostor, na svojih betonskih dvoriščih, parkiriščih, zapuščenih objektih, od reklamnih panojev onesnaženih njivah in zidovih ter vsem drugem pozidanem, ta čas popravljali, urejali in čistili. Zaradi sebe in tudi zaradi nje, Narave. Iz spoštovanja in ljubezni. Ste za?

*Z idejami smo se
večinoma zataknili nekje
v zavojevalski logiki 19.
stoletja ter v enoumju
vase zaverovanega
in potrošniško
usmerjenega človeka*

Prvič objavljeno 25. 2. 2021
v izolskem tedniku **Mandrač**,
pod naslovom ‚Za Luno,
tu na Zemlji‘,

Sobivanje - človeka vredno bivanje!

DO PRED KRATKIM SMO SOBIVANJE GLEDALI PREDVSEM KOT
OBlikO REŠEVANJA BIVANJA STAREJŠIH. KORONA - KRIZA PA JE
POSPEŠILA OZAVEŠČANJE TUDI V GLAVAH TISTIh, KI ŠE VEDNO
ZMOREJO SAMI, VENDAR UGOTAVLJAJO DA JE TAKŠEN NAČIN
ŽIVLJENJA PREPROSTO NESMISELN.

Slovenija ni dežela brezdomcev. Še vedno imamo več nepremičnin kot družin, le da te niso enakomerno razporejene.

Mladi tarnajo zaradi nezainteresiranosti politike, da podpre stanovanjske zadruge in zgradi več neprofitnih stanovanj. Starejši pa praviloma bivajo v svojih predimenzioniranih nepremičninah, ki jih niso več zmožni vzdrževati in čakajo, da bo država naredila novih 20.000 postelj v domovih za starejše.

Naš problem ni pomanjkanje domov, nizke pokojnine ali staranje prebivalstva. Naš največji problem je odsotnost sodelovanja in povezovanja. Tudi najnižja slovenska pokojnina, bi nekaj sto kilometrov bolj južno veljala za pravo premoženje. Pa ne le zaradi nižjih življenjskih stroškov, kot mnogi radi komentirajo. Predvsem zato, ker standard v bolj južnih krajih nikoli ni omogočil takšnega razvoja turbo-individualizma, ki smo mu priča v Sloveniji. Tu ne gre za vprašanje katera nacija je boljša. Ne bom trdila, da so ljudje drugje bolj modri. Mnoge so preprosto življenske okoliščine prisilile, da združijo svoje moči, ker sicer ne bi preživel.

Tam ne rabijo aplikacij prevozi.si in car-sharing, da se s sosedom ali članom lastne družine zmenijo, da se bodo prevažali z enim avtom. Preprosto ni denarja za dva! Tam nima vsaka hiša »merkur« z vsemi obstoječimi orodji v kleti. Tam spretni sosed pride zvrta luknjo v steni, spretna mamica pa poskrbi, da gre domov še s krožnikom polnim potice.

Podobno tudi oskrba starostnika poteka znotraj večje družine ali tako, da se več starostnikov združi pod eno streho. V odročnih in revnih vaseh v Bosni in Srbiji, so že sami dojeli, da se je lažje ogreti čez zimo, če so trije v enem prostoru, kot če bi vsak ogreval svojega. Ne rabijo administrativnega urejanja spremembe prebivališča in preusmeritve pošte. Tam poštar že ve, da je treba pozimi pošto nositi le v tiste hiše, kjer se kadi iz dimnika.

Če ne želimo gledati na jug ali vzhod, lahko pogledamo tudi na zahod.

Tudi v državah, kjer materialna situacija zagotovo ni razlog za pritoževanje ugotavljajo, da z združenimi močmi ljudje lahko živijo lepše, bolj ustvarjalno in nenazadnje tudi veliko ceneje, kot bi živeli sami.

Zato se že nekaj desetletij razvija tudi kultura t.i. co-housinga (so-bivanja).

Prijateljica iz sobivalne skupnosti štirih družin na Danskem mi je pisala, da so se v času korona krize organizirali tako, da je ena oseba skrbela za pomoč vsem šolarjem pri šolanju na daljavo. Teh imajo osem.

V kuhinji so se organizirali tako, da vsak teden ena družina skrbi za skupne obroke. Tako je vsak dežuren le en teden v mesecu, in vsaki ima tudi obilo časa za druge potrebe. Skupnost je v zelo veliki meri samooskrbna, ker na vrtu in njivi pridelajo skoraj vso sadje in zelenjavo. Lani pa so se odločili zagotoviti še zimsko samooskrbo in so za ta namen postavili rastlinjak za štiri družine.

Zamislite si, da bi tudi v Sloveniji uspeli združiti znanje in modrost starostnikov, ki ne zmorejo oskrbovati svojih velikih vrtov, hiš, ki so potrebne vzdrževanja ali gozdov? Za kaj takega ni potrebno čakati na evropske projekte in novo zakonodajo. Če združimo svoje moči, lahko že v tem trenutku zaživimo veliko bolj kakovostno, z manj denarja in veliko več osebne svobode, kot jo dejansko imamo sedaj.

Ravno miselnost, da sobivanje pomeni žrtvovanje, izgubo identitete, da diši po sekti ali hipi komuni, je glavni razlog zakaj o tej dosegljivi in optimalni opciji tako malo razmišljamo. Sobivanje ni utopija, ampak je ena najboljših vizij prihodnosti za ljudi, ki znajo in želijo sodelovati.

Očitno je večini še vedno zelo dobro tako kot je, kljub vsemu tarnanju. Ko bo postalo neznosno, bomo začeli sodelovati. Korona krizi se mnogi že sedaj zahvaljujejo, ker jih je premaknila, jim odprla oči in jih spodbudila k hitrejšim spremembam.

Sanja Lončar,

direktorica Zavoda za celostno samo-oskrbo, Škofja Loka

Permakulturno bivanje!

Permakultura je modrost, ki jo ne uporabljamo le na vrtu. Eden od stebrov permakulturnega razmišljanja je pravilo, da mora vsaka stvar služiti vsaj trem namenom ali večjemu številu uporabnikov kot doslej.

Zato je sobivanje zelo permakulturna rešitev.

Televizor in (vse dražji) TV program stane enako, če ga gledate sami ali v družbi. No, če ste v družbi, potem vam izpiranje možganov s TV programom ne bo niti prišlo na misel, ker je toliko lepše sedeti ob ognju in pripovedovati žive zgodbe.

Imate doma pralni stroj? Potem sami veste, da ga verjetno uporabite enkrat do dvakrat na teden. Že to da naredite prostor, kjer se bo ta stroj nahajal, vas stane vsaj tisoč evrov. Imate ločen prostor za stroj velikosti 4 m², to pomeni da ste zanj odšteli vsaj 4000 evrov. Potem šele pride strošek nabave stroja, detergenta, elektrike... Znete sploh izračunati, koliko vas ZARES stane vsako pranje perila?

Novo življenje za kmetije!

V drugih državah kmetije pospešeno odpirajo svoja vrata za trajne namestitve, oskrbo starejših ali za sobivanje na kmetijah. V Zavodu za trajnostno samooskrbo bi to **želeli spodbuditi** tudi v Sloveniji.

Namesto, da bi kmetije propadale v čakanju, da se na njih vrnejo »odbegli« otroci ali vnuki, jih lahko obnavljajo in pomagajo vzdrževati tisti, ki jih zanima sobivanje in samooskrba na kmetijah. Če vas zanima takšno sobivanje in soustvarjanje, pišite na zrelo.sobivanje@gmail.com.

En pralni stroj bi brez težav koristil šestim ali osmim ljudem in bi ob tem še vedno delal le enkrat na dan, kar je daleč od njegovih zmogljivosti.

Na vsaki zaplatici trate je trenutno zaposlena vsaj ena kosilnica, ki tako kot stroj zahteva še svoje »parking mesto« in redno vzdrževanje. Ravno te dni sem gledala na desetine kosilnic, ki so »čakale« v vrsti pred servisom. Na eni strani ulice ljudje čakajo na hitri korona test, na drugi strani pa kosilnice v vrsti čakajo na svoj pregled, tam za vogal pa so kmetije pripeljali vseh 50 traktorjev iz vasi (ki ima 20 hiš!), na tehnični pregled. Te tri slike zelo dobro predstavljajo sodobni čas.

V času, kjer vse več stroškov dobiva

obliko obdavčitve, ki ni povezana s stvarno porabo (plačujemo inštalirano moč za elektriko, četudi jo ne uporabimo, plačujemo pravico do interneta, pravico do uporabe vode, pravico do smetnjaka pred hišo, pravico do vožnje po cesti ...), samostojno življenje postaja vse dražje in časovno potratno.

Če v gospodinjstvu živi šest oseb, se fiksni stroški razdelijo, kar na koncu pomeni velike prihranke. **Strokovnjaki so izračunali, da že ko se dve osebi združita pod isto streho, skupni strošek znaša 160% prvotnega, kar pomeni, da je vsak prihranil 20%. Pri treh osebah pa je prihranek že 30-40% na osebo.**

Se vam zdi lažje zaslužiti ali prihraniti tretjino mesečnih prihodkov?

Če vam še ni jasno odkod takšen prihranek, si oglejmo samo strošek ogrevanja (v zadnjem času tudi hlajenja in prezračevanja). Sistem centralne kurjave odvisno od objekta in izbranih inštalacij, stane med 20.000 in 40.000 evrov. Če ga bomo koristili 30 let, to pomeni v štartu povprečno 1.000 evrov na leto le za to, da imamo možnost centralnega ogrevanja – brez da ga sploh uporabimo.

Ko pa sistem začne delovati, bo treba vsako leto očistiti dimnike in servisirati peč. Tudi ta strošek ni vezan na stvarno porabo. Če v hiši živi ena oseba ali šest oseb, je mesečni strošek za to, da obstaja centralna kurjava kakšnih 100 evrov. Potem šele nastane strošek elektrike, plina, lesa, kurilnega olja ...

Če želimo ogreti prostor na 21 stopinj, je strošek enak ne glede na to ali se bo v tem prostoru nahajala ena ali šest oseb. Če jih je šest, bo za vsako osebo strošek ogrevanja predstavljal šestkrat manjšo obremenitev, kot če bi za to skrbela ena sama oseba.

Več avtomobilov kot Slovencev

V Sloveniji imamo registriranih več kot milijon in pol motornih vozil. Če odštejemo mladoletne osebe, ter tiste starejše od 85 let to pomeni, da imamo več vozil kot je voznikov.

Želja po neomajni mobilnosti pa je vse dražja. V povprečju delamo dva dni v tednu za jeklenega konjička. Res nimamo za početi kaj lepšega?

Tisti, ki so življenje reorganizirali po principih so-bivanja ugotavljajo, da je dejansko največji prihranek racionalizacija voznega parka. Če pod eno streho združi moči več ljudi, bo tudi organizacija skupnih prevozov veliko lažja, in zato bo možno vsaj prepoloviti vozni park.

Sobivanje zagotavlja veliko bolj kakovostno življenje, v katerem ima vsak posameznik več prostega časa kot v organizaciji družbe, ki je naravnana tako, da nam dobesedno krade čas. Pomislite, koliko časa bi prihranili, če bi otroke peljali v šolo le enkrat ali dvakrat na teden, ostale dni pa bi to naredil sosed ali član vaše sobivalne skupnosti.

Pomenbnost samooskrbe

Marko Štrubelj

Kakšno hrano uživamo? Je pridelana po naravni poti? Je lokalna? Kdo jo je pridelal? S kakšnim namenom? Lahko kaj spremenim, da bo moja družina jedla bolj zdravo hrano? Na kakšen način? Lahko bi našli še več vprašanj, ki bi si jih morali zastaviti z željo po zdravju, energiji, dobrem počutju in osredotočenem delovanju.

Vsak posameznik je odgovoren na kakšnem planetu bomo živeli v prihodnje. Verjamem, da večina ljudi želi, da bo to planet, ki bo rodovit, lep, čist, radosten. Res je, da mnogi (še) ne vidijo rešitve, nimajo znanja, prostora, mogoče volje in želje, kako to doseči. Ravno želja je tisti začetek, ki nam pomaga, da se izstrelimo iz mrtve točke na pot delovanja, gibanja, ustvarjanja, uresničevanja ciljev in vizij. In če so cilji iskreni, dobronamerni in namenjeni za višje dobro, bomo dobili pomoč za uresničitev le teh. Pomoč, za katero ne bomo verjeli na kakšen način je prišla, kako je to mogoče in kdo vse nam je prišel na pot, da vizijo uresničimo.

Projekt naravno življenje

Projekt »Naravno življenje« smo ustvarili z jasnim namenom in vizijo. Idejni vodja Milan Hervol je želel ozaveščati ljudi z zgledom. Ne samo s teorijo, temveč predvsem s prakso. Dobro vemo, da prebrano hitro pozabimo, ko pa nekaj naredimo

sami, fizično, nam to ostane v spominu veliko dlje časa. Še posebno, če to ponavljamo ali pa naredimo kaj zelo narobe. Kmalu, ko je podelil idejo z ostalimi člani novo nastajajoče ekipe, se je vizija začela spreminjati v resničnost. Pokazala se je možnost nakupa primerne posesti, katero smo zgrabili z obema rokama.

In kaj je ta vizija, ki je gonilo našega projekta?

Ljudem želimo s primerom pokazati, da si lahko ustvarimo mirno, zdravo, polno življenje, v družbi enako mislečih ljudi, z globokim duhovnim znanjem. Da še malo bolj razložimo kaj to pomeni.

MIRNO pomeni, da lahko zaradi pravega duhovnega (spoj)znanja delujemo mirno tudi v trenutkih, ko nam je težko, ko so pred nami izzivi in ovire preko katerih naš pogled trenutno ne seže.

ZDRAVO pomeni, da dovolj časa preživimo v naravi, na soncu, na svežem zraku, da se prehranjujemo z naravno (doma) pridelano hrano, ki ima neverjeten vonj in okus. Pomeni tudi, da si vzamemo dovolj časa za počitek in gibanje.

POLNO pomeni, da živimo v skladu s svojo naravo. Da nas veseli tisto, kar delamo, kar ustvarjamo, da nas način kako delujemo navdihuje.

V DRUŽBI ENAKO MISLEČIH – velike stvari lahko naredimo le z ekipo ljudi, ki ima enake cilje, z ekipo, ki je povezana in sinhrona.

Z GLOBOKIM DUHOVNIM ZNANJEM – ljudje smo duhovna bitja, duhovno znanje in zavedanje prežene strah, prinese mir. Zavemo se pravega cilja zakaj smo tukaj in kam gremo. Dobimo znanje, kako delovati, da se vrnemo nazaj domov, v duhovni svet.

Ekipa Naravno Življenje:

Milan Hervol, Milena Hervol, Boris Papac, Marko Štrubelj

Pridruži se projektu in ga spremljaj na več načinov:

- preko socialnega omrežja facebook www.facebook.com/naravnozivljenje
- preko spletne strani www.naravno-zivljenje.si
- preko udeležbe in učenju pri delu na kmetiji,
- preko udeležbe na dnevih odprtih vrat,
- preko udeležbe na predavanjih o duhovni rasti,
- preko udeležbe na poletnih kampih oziroma aktivno preživetih počitnicah v naravi - letos med 30.7 in 8.8.2021. Prijavite se lahko preko spletne strani.

KORONA NAM POSTAVLJA OGLEDALO

Leto, ko so se zrušile iluzije

Za nami je leto številnih uvidov. Zdaj nekateri že bolj razumemo, kakšen namen ima ta situacija in kakšen nauk nam prinaša sedanja stiska. Ti zahtevni časi nas obračajo h **globljemu razmisleku** o tem, v kakšnem svetu smo živeli. Iluzije padajo. Resnica se nam razodeva. Razkriva se nam lažna matrica, v katero smo bili ujeti, programirani, vodeni in zavedeni. **Dobili smo priložnost, da dvignemo svojo zavest in vidimo življenje na tem svetu tudi drugače.**

Številni še vedno niso pripravljeni sprejeti dejstva, da se podira vse, kar je gradilo naše iluzije. Za marsikoga je bilo varno in toplo v coni udobja, ki je dajala lažni občutek varnosti. Zato nekateri še vedno ne zmorejo videti, kar se dogaja globalno in kaj se dogaja v ozadju. »Elita«, ki vodi ta svet in z njim tudi vse naše sisteme, je uspela ustvariti civilizacijo popolnoma otopelih in zaslepljenih ljudi. Sedanji sistem je iz ljudi naredil poslušne, ubogljive sužnje in jih zdresiral, da verjamejo in zaupajo tistim, ki jih pod krinko varnosti zdaj vodijo v popolno razčlovečenje. Svoje življenje so predali v roke visoko izobraženim in odlično teoretično podkovanim strokovnjakom, ki jim v imenu stroke in z avtoriteto položaja zapovedujejo, kako naj živijo. Postali so njihovi poskusni zajčki. Odvisniki. Sužnji svojih stroškov in kreditov. Odvisni od potrošništva, tehnologije, medicine in farmacije. Pristali so celo na načrtno ustvarjanje krivde, ker se sklicujejo na občutek odgovornosti za zdravje drugih.

Pozabili smo, da je vsak sam najbolj odgovoren za lastno zdravje, in da

vsak zase lahko največ naredi. **Da še več lahko naredimo kot družba ozaveščenih posameznikov, ki ne pristaja na zastrupljanje sebe in okolja.** Načrtno so prikrivali znanje, da smo pozabili, da se telo zna zdraviti tudi samo. Da je bistveno jesti zdravo, in da je enako bistveno, s čim se hranimo ob soljudeh. Sprogramirali so nas v perfekcionizem in pohlep, prežet z večnim občutkom krivde in sramu. Naučili so nas, da vidimo samo težave, ovire, da je življenje boj in trpljenje, da si ne zaslužimo dostojnega življenja. Navadili smo se videti sebe kot žrtve, polne pomanjkljivosti in napak. Vse to nam prodajajo pod pretvezo, da nismo dovolj dobri, da nismo dovolj vredni. Pozabili smo se poglobljati v svoj mir, zaupati vase in tiste, ki so zaupanja vredni. Pozabili smo, da lahko v dovolj veliki meri izbiramo, kaj vdihniti, kaj ne, kam se obrniti in nasloniti, od česa se umakniti in kaj utišati. Pozabili smo, da imamo pravico do dela, šolanja, zdravja, druženja, gibanja, svobodnega izražanja, dihanja, čistega zraka ter človeku in naravi prijaznega okolja. Namesto, da bi se naučili prevzemati nadzor nad svojim življenjem, smo postali nesamostojni in nesposobni odločati se zase in za svoje življenje.

Kako dolgo bomo še sodelovali v tem eksperimentu dresiranja, discipliniranja, omejevanja, ukazovanja, nadzorovanja, obvladovanja in poseganja v našo osebno svobodo? Kako dolgo bomo še sodelovali v tej psihološki igri merjenja moči? Kako dolgo bomo še dovolili, da naraščajo razlikosti med nami in nas razdvajajo? Kaj ni že čas, da končno dojamemo, da s

svojo podredljivostjo in pasivnostjo pravzaprav ustvarjamo plodna tla za lastno uničenje? Ali bomo zmogli vsak pri sebi spustiti vse, kar je bilo vsiljenega in ukazanega? Da bomo potem lahko našli svojo resnico, upoštevali svoj notranji glas in posledično najprej vsak zase, potem pa še za celo človeštvo, naredili pravo stvar? Se bomo sposobni dvigniti nad vse to, spustiti strah in narediti prostor v svojem srcu za ljubezen in obilje?

»Korona« nam postavlja ogledalo, kje smo kot družba najbolj skrenili s poti. Dobili smo priložnost za globlja spoznanja. Priložnost, da se vrnemo nazaj k sebi in svojim družinam, nazaj k vrednotam, ki smo jih pod vladavino »elite« izgubili. Da se spomnimo, kje vse smo izgubili samega sebe. Da se prebudijo vsi deli v nas. Tukaj ne pomagajo nobene maskice. Zdaj je čas za avtentičnost in osvoboditev od svojih lastnih senc. To je zdaj ključnega pomena. Konec je z zaničanjem samega sebe. Konec je s kakršnim koli pretvarjanjem in lažnimi identitetami. Konec z vsemi programiranimi sistemi. Dovolj je bilo. Lažna pozitivnost se poslavlja. Prav tako tudi kratKOVIDnost, da je vse to le v naše dobro. Prej, ko se bomo nehali oklepali teh starih pokvarjenih sistemov, ki so nas zaslužnili, prej bomo svobodni. Prej, ko bomo spustili vse, v kar so nas dresirali in kar so nam vsiljevali: kako misliti, čutiti, reagirati, se braniti, obnašati, izgledati, kaj moramo imeti, kakšni moramo biti, kako moramo živeti; prej bo vsega konec. Vse to so iluzije lažnega sveta, v katerem smo dolga stoletja trpeli. Odhaja vse, kar smo poznali!

**Vse, kar ne deluje več v dobro
človeka in narave, se zdaj ruši.**

Ponuja se nam »idealna« priložnost za popravni izpit, da končno dvignemo svojo zavest in se odločimo zase in za dobrobit vsega človeštva. Prišel je čas velikih sprememb. Spreminja se celotna paradigma. Čas, da zacelimo svoje rane, zapustimo stare programe in ustvarimo nove. Da se osvobodimo vseh bolečih spominov in končno dojamemo, da je pot k svobodi možna. Da končno stopimo skupaj in pogledamo, kaj deluje in kaj ne, kaj bi bilo dobro in kaj ne in to potem izberemo. Da postavimo vse to, kar se zdaj pred našimi očmi sesuva, spet na nove temelje. Na temelje izmenjave sodelovanja, povezovanja, solidarnosti in odgovornosti. Kjer drug drugega podpiramo s srčnimi energijami jasnosti, akcije in poguma.

Čas je, da prenehamo odgovornost prelagati na druge, kajti s tem se odrekamo svoji moči. In kadar se odrekamo svoji moči, se odrekamo tudi svoji energiji. V prizadevanju za izboljšanje preteklih izkušenj si dajemo priložnost, da se lahko tokrat drugače in bolj modro odzovemo. Da izberemo nove in boljše možnosti ter pridobimo globlje razumevanje. Zdaj je čas, da prevzamemo vso odgovornost nad svojimi mislimi, čustvi, besedami in dejanji. S takim zavedanjem dvigujemo svojo zavest.

In tukaj je vodilo samo eno. To je resnica. Ohrani se lahko samo še tisto, kar je pristnega v nas. Zdaj smo poklicani, da se odpremo resničnemu klicu in razmislimo o načinu, kako se lahko predstavimo svetu, kakšna darila prinašamo in kako razsvetljujemo ta svet.

Mateja Tuta

**Čas je, da prenehamo
odgovornost prelagati
na druge, kajti s tem se
odrekamo svoji moči.
In kadar se odrekamo
svoji moči, se odrekamo
tudi svoji energiji.**

PROPAGANDA konstruira našo realnost

**NAŠ UM NAM LAHKO UGRABIJO, MIMO NAŠEGA ZAVEDANJA!
NAŠ UM NAM LAHKO UGRABIJO, BREZ DA BI TO OPAZILI!**

Že Mark Twain je opozoril na ironijo, da nas je lažje prevarati, kot nas prepričati, da smo bili prevarani.

Velika verjetnost je, da so vaše misli, prepričanja, čustva, aktivnosti, okusi, izbire, dožemanje vodeni, če niste povezani s svojo intuicijo. Vodeni so prek nevidnega 'orožja' (orodja, tehnologije), ki se imenuje propaganda. Ta v resnici predstavlja čisto (pre)moč, saj si lahko pridobi vpliv na naše razmišljanje, domišljijo, čustva in dejanja. To počne prek širjenja informacij in idej, ki so vedno pristranske in zato zavajajoče. Ravno zato si ne moremo privoščiti, da o njej ne bi vedeli dovolj. Ravno zato jo moramo bolje spoznati in razumeti. S tem se lahko

zavarujemo pred njenimi vplivi ali povečamo svoj vpliv.

"Skoraj v vseh dejanjih našega življenja, bodisi na področju politike ali posla, v družbenem vedenju ali v etičnem razmišljanju, nam dominira relativno majhno število ljudi. Oni so tisti, ki vlečejo niti in nadzorujejo kolektivni um. To počnejo s pomočjo propagandnih tehnik, katerih naloga je ustvarjati novice, s ciljem prebuditi instinkte in temeljna čustva javnosti," je ena od mnogih pomembnih ugotovitev očeta propagande Edwarda L. Bernaysa, ki je uporabil **Goebbelsovo znanje** propagande iz druge svetovne vojne in ga nadgradil z ugotovitvami iz psihoanalize ljudi, do katerih je prišel njegov stric **Sigmund Freud**.

Izhajal je iz ključnega prepričanja: če lahko vplivaš na vodje (kot so priznani ljudje, strokovnjaki, poslovneži, zvezdniki...) z njihovim zavestnim sodelovanjem ali brez njega, avtomatično vplivaš na skupino ljudi, ki ji omenjeni vodje predstavljajo avtoriteto, ji zaupajo in so ji pripravljeni slediti. To je v svoji praksi tudi dosledno uporabljal in dosegal velike uspehe.

Bernaysova legendarna izjava je bila: "Če razumemo mehanizem in motive kolektivnega uma, je mogoče nadzorovati in usmerjati množice v skladu z našo voljo, ne da bi množice to vedele. Ljudje smo upravljani, naše misli in okusi so oblikovani, predlagane ideje pa so nam vsiljene." Na množice se je opiral v skladu z zakonitostmi psihologije množic (ki je nekoliko specifična v primerjavi s psihologijo posameznika). Zavedal se je, da je treba nagovarjati njihova čustva in nagone, saj množica ni sposobna razmišljati spodobno ali kritično. Vedel je, da na množico zelo učinkovito delujejo poenostavljene ideje, simboli, filmi in druge kulturne vsebine. S fotografijo in zgodbo lahko poljubno razplamtiš čustva in ustvarjaš zelene povezave med različnimi idejami. Posledično lahko ustvarjaš kulturne 'zapovedi', ki se oblikujejo v nove navade ljudi.

Propaganda preprečuje teorijo spontanega razvoja na celi črti

Verjetno vsi poznamo tradicionalni zajtrk z jajci in slanino. Zdi se, da je v naši percepciji in izkušnji že od nekdaj. A tam se nikakor ni znašel spontano, saj ideja ni naključna. Stara je le kakšnih 100 let, saj jo je v začetku 19. stoletja vpeljal Edward L. Bernays osebno. Vpeljal jo je skozi koncept vseameriškega zajtrka, ko je za svojega naročnika - proizvajalca slanine iskal načine, kako povečati prodajo. Z uporabo propagandnih trikov, so jajca in slanina postala najpogostejša jed na jutranjem meniju številnih hotelov, restavracij in posameznikov... Kako je to dosegel? Nagovoril je zdravnike in jih finančno motiviral, da so začeli širiti ideje, da je to bolj zdravo kot lahka hrana, kot

so na primer kosmiči in podobno. Saj človek potrebuje močan, konkreten zajtrk - vseameriški zajtrk...

Podobna legendarna zgodba je s cigareti Lucky Strike, ki so se tudi znašli med njegovimi naročniki. Bernays je pronicljivo preučil takratno situacijo in ugotovil, da so v tistem času kadili samo moški, zato je praktično polovica trga, ki so ga predstavljale igralkе, umetnice, ženske influencerke, feministke, predstavljala nov potencial... Feministke so v cigareti prepoznale celo osvoboditev konzervativnih družbenih spon. Bernays je namreč koncept, da se za ženske kajenje ne spodobi, spremenil v idejo, da je moderno, da tudi ženske kadijo v javnosti. S tem je odprl tudi možnosti za številne druge, v tistem času pereče, ženske zadeve, da so prišle na plano in se tudi spremenile.

Njegove propagandne tehnike so tako prodirale med ljudi in poljubno (predvsem v skladu z željami njihovih naročnikov) spreminjale družbo, da je storila, kar si je elita zamislila. V svoji starosti pa se je Bernays morda celo nekoliko pokesal, ko je dejal: 'Če lahko propagando uporabimo za vojno, jo lahko uporabimo tudi za graditev miru.'

Strokovnjaki za propagando od takrat naprej množice obvladujejo z vse bolj sofisticiranimi metodami. Ena od teh so postale tudi **javnomenjske raziskave**, ki se uporabljajo še dandanes in temeljijo na določenem manjšem vzorcu populacije. Lahko si mislimo, da to omogoča kar nekaj kreativnega manevrskega prostora glede na lokacijo in velikost vzorca. Tu pa je še efekt objave pridobljenih rezultatov v javnosti, ki prav tako povratno vplivajo na oblikovanje javnega mnenja, saj si ljudje nenehno prizadevajo ostajati konsistentni s prevladujočim javnim mnenjem. Ljudje smo pač družbena bitja in v naši naravi je, da želimo biti družbeno sprejeti.

Propaganda ni le domena totalitarnih držav

Večina prebivalcev demokratičnih držav zmotno misli, da je propaganda le domena totalitarnih

Mag. Anja Horvat Jeromel

"Skoraj v vseh dejanjih našega življenja, bodisi na področju politike ali posla, v družbenem vedenju ali v etičnem razmišljanju, nam dominira relativno majhno število ljudi. Oni so tisti, ki vlečejo niti in nadzorujejo kolektivni um. To počnejo s pomočjo propagandnih tehnik, katerih naloga je ustvarjati novice, s ciljem prebuditi instinkte in temeljna čustva javnosti,"

"Če razumemo mehanizem in motive kolektivnega uma, je mogoče nadzorovati in usmerjati množice v skladu z našo voljo, ne da bi množice to vedele. Ljudje smo upravljani, naše misli in okusi so oblikovani, predlagane ideje pa so nam vsiljene."
Edward L. Bernays

---

držav, kot so Severna Koreja, Iran ali nacistična Nemčija med drugo svetovno vojno. Hkrati je večina prepričana, da imamo pri nas **svobodo medijev** in **svobodo misli**. A realnost je vse prej kot takšna. Tudi v t. i. demokratičnih državah (če to sploh še so) se percepcijo realnosti ljudi ustvarja preko petih filtrov in ene medijske teorije, ki jo je v knjigi *Proizvodnja soglasja* (Manufacturing Consent) predstavil profesor in kognitivni znanstvenik Noam Chomsky, v sodelovanju z Edwardom S. Hermanom.

V njej sta avtorja poudarila, da **mediji v resnici ne služijo javnosti**, s ciljem informiranja, temveč so v vlogi ustvarjanja strinjanja splošne javnosti, ki ga želijo zagotoviti tistim na oblasti. Demokracija je tako rekoč uprizorjena prek medijev, ki so v vlogi propagandnih strojev in delujejo skozi pet filtrov:

1. Medijsko lastništvo – mediji so namreč v lasti velikih korporacij, ki so večinoma deli še večjih konglomeratov, katerih končni cilj je dobiček. Zato usmerjajo percepcijo ljudi v smeri, kjer lahko ustvarijo še

večji dobiček.

2. Oglaševanje – delovanje medijev stane več, kot lahko potrošniki plačajo, zato oglaševalci zapolnjujejo to luknjo in plačujejo za občinstvo. Mediji nam gledalcem prodajajo produkte, na drugi strani pa oglaševalcem prodajajo produkte – nas gledalce.

3. Medijska elita – predstavljajo jo vlade, korporacije, velike institucije. Prek te elite 'establishment' upravlja medije, kajti ta elita zna igrati medijsko igro in vplivati na medijsko pripoved prek intervjujev s 'strokovnjaki', ki se predstavljajo kot ključni akterji v medijskem procesu. A predstavniki elite in medijev so praktično 'poročeni' in tesno sodelujejo, saj drug drugega potrebujejo.

4. Diskreditiranje neusklajenih zgodb – ta filter se uporabi, če je zgodba (novinarjev, virov, žvižgačev) neustrezna (izven konsenza). Takrat postanemo priča diskreditiranju in zaničevanju virov ter preusmerjanju pripovednega toka.

5. Skupni sovražnik – je še en zelo pomemben filter, saj za proizvodnjo soglasja potrebujemo sovražnika, tarčo. V vsakem obdobju se definira tega sovražnika, ki bi lahko ogrožal obstoječi sistem ali cilje. Nekoč so bili to komunisti, teroristi, danes so to teoretiki zarot (ki so v resnici le navadni kritični misleci), v prihodnje pa bodo to morda ET-ji oz. izvenzemeljska bitja.

Izkoriščanje znanosti v politične namene

Zmotna pa je tudi ustvarjena percepcija v javnosti, da imamo **v znanosti soglasje** ali konsenz. Takšno prepričanje o soglasju v znanosti, upravljalcem percepcije v resnici omogoča, da se izognejo kritični javni razpravi, saj ustvarja občutek, da je vse že dogovorjeno, sprejeto, odločeno. A to je popolnoma v neskladju z naravo znanosti in predstavlja manipulacijo oziroma **izkoriščanje znanosti za politične namene**. Jedro znanosti je namreč ravno razbijanje mitov in odpiranje različnih novih možnosti in poti do rešitev. Konsenz je za znanost popolnoma nepomemben. Za znanost so pomembna vedno nova odkritja, ki so sprva večinoma nenavadna, saj predstavljajo odmik

---

Prepričanje o soglasju v znanosti upravljalcem percepcije v resnici omogoča, da se izognejo kritični javni razpravi, saj ustvarja občutek, da je vse že dogovorjeno, sprejeto, odločeno.

---

od že znanega. Soglasje pa je pomembno kvečjemu za politiko.

Tako imamo na eni strani politiko, ki si s strani svojih ciljnih skupin želi strinjanja s svojimi predlogi. Na drugi strani imamo znanost, ki je ne moremo umestiti znotraj okvirjev, čeprav si to politika vseeno prizadeva. Imamo pa tudi določeno kritično javnost, ki je dovolj izobražena in usposobljena, da vidi skozi iluzijo, ali pa se preprosto ne strinja z

omejujočimi idejami politike (usmerjane s strani milijarderske globalne elite). Kritično javnost želijo snovalci krovne propagande predstaviti kot sovražnika, ker ovira uveljavljanje glavnih propagandnih idej.

Bolj kot je iluzija umetno ustvarjena, večja je cenzura

Pomemben indikator za prepoznavanje vsiljene in umetno ustvarjene družbene percepcije realnosti, ko je ta bližje iluziji kot pravi realnosti, je cenzura. Bolj kot se določeni družbeni sistemi bojijo vprašanj, kritike, izobraženih in obveščenih ljudi, svobode govora, predstavljanja različnih platí zgodbe (temveč le tisto, ki ustreza oblastem), bolj jasno je, da imamo opravka s totalitarističnimi sistemi. Kajti kot je zapisal francosko-češki pisatelj Milan Kundera: »Vprašanje je kakor nož, ki razpara platno poslikane kulise, da lahko poškilimo, kaj se skriva za njo.« Široka razprava bi morala biti v vsaki družbi še posebej zaželeno, saj omogoča raznolika stališča, na podlagi katerih se lahko porajajo konstruktivne ideje. To je hkrati pogoj, da družba lahko napreduje.

Kot kažejo aktualne izkušnje nobena država ni imuna za tveganje, da se spremeni v vse večjo stopnjo totalitarizma. Nedavno poročilo EU je pokazalo, da so novinarji in novinarke postali vse večje tarče fizičnih in spletnih groženj in napadov, njihove delovne razmere pa se vse bolj poslabšujejo. Številni novinarji, ki so poročali o protestih v Evropi, so

je mogoče novinarje in novinarke utišati in jim preprečiti, da bi s svojimi vprašanji drezali na neželena področja. Kajti bolj ko se sprašuje, bolj se razkriva zakulisje.

Srhljiva moč digitalnih orodij za ustvarjanje fiktivne resničnosti

Do nedavnega so bili tradicionalni mediji osrednji akterji in glavni vratarji (gate keeper-ji) v programiranju naših umov. S pojavom interneta smo dobili nove globalne vratarje (gate keeper-je), ki jih predstavljajo družbena omrežja (Twitter, Facebook, YouTube, Instagram...) in iskalniki (kjer dominira Google). Ti so se do danes tako tehnološko izpopolnili, da je le malo ljudi, ki razumejo njihovo delovanje in predvsem vpliv, ki ga imajo na ljudi.

Tradicionalni mediji in digitalni upravljalci informacij so pri graditvi propagande ključni, saj imajo odločilno vlogo vratarjev, kar pomeni, da so oni tisti, ki sestavljajo vsebinski menu. **Selekcionirajo** in postavljajo prioriteto, katerim informacijam in novicam bodo dali prednost in koliko pozornosti. Pri tem velja spomniti na zlato pravilo v svetu novic, ki nam lahko pomaga ločiti zrno od plevla: najbolj pomembna informacija je tista, ki jo želijo ključni igralci skriti, vse ostalo je propaganda. To potrjuje veliko manipulacijo z informacijami, kar nikakor ni nov pojav, le zlorabljeni se je začel na globalni ravni.

Iskalniki (kot je Google) se poslužujejo številnih tehnik ali manipulativnih efektov (The Search Engine Manipulation Effects), s katerimi usmerjajo naše sprejemanje informacij. Na eni strani imajo prek svojih algoritmov (katerih popolnega delovanja ne pozna nihče, saj so skrbno varovana skrivnost) vpliv na informacije, ki se uvrstijo najvišje med zadetke. Iskalnik se lahko uporablja tudi za politične namene in poskuse diskreditacije določenih oseb, skupin, organizacij, ko se poveže nek pojem ali ime z negativno ključno besedo ali besedno zvezo.

S pomočjo izmišljenih trditev se lahko uporabniki tudi **nevrolingvistično programira**, da upravljalec vnese

---

Že Mark Twain je opozoril na ironijo, da nas je lažje prevarati, kot nas prepričati, da smo bili prevarani.

---

poljubne trditve, ki se pokažejo pri vpisu posamezne besede od teh. Na primer uporabnik vpiše anti-maskerji (ljudje, ki se ne strinjajo z obveznim nošenjem mask), iskalnik mu ponudi nabor iskanih možnosti. To naj bi bile najpogostejše iskane besedne zveze. A v primeru anti-maskerji se je pokazalo, da so dodatne možnosti, ki jih Google ponudi: anti maskers are selfish (anti-maskerji so sebični), anti maskers are insane (anti-maskerji so nori), anti maskers are murderers (anti-maskerji so morilci), anti maskers are psychopaths (anti-maskerji so psihopati). A ker Google ponuja tudi servis Google Trendi, lahko v njem preverimo frekventnost iskanja določenih besed ali besednih zvez. A v Google Trendih ni zaslediti, da bi bile omenjene zares tudi najbolj iskane besede.

V družbenih medijih se je znašel tudi nov pojav, ki se imenuje 'preverjalci dejstev' (fact checkers). Ta fenomen naj bi ustvarjal vtis, da gre za dodatno skrb za resnico oziroma predstavljanje pravih dejstev, ki jih uporabniki objavljajo.

V družbenih medijih se je znašel tudi nov pojav, ki se imenuje **'preverjalci dejstev'** (fact checkers). Ta fenomen naj bi ustvarjal vtis, da gre za dodatno skrb za resnico oziroma predstavljanje pravih dejstev, ki jih uporabniki objavljajo. A pravo dejstvo je, da so to v resnici organizacije, ki so tako rekoč 'poročene' z družbenimi mediji, ki jih preverjajo. **Zato je več kot očitno, da 'preverjalci dejstev' predstavljajo predvsem novo različico digitalne cenzure.**

Zlato pravilo novic: najbolj pomembna informacija je tista, ki jo želijo ključni igralci skriti, vse ostalo je propaganda.

---

postali od začetka lanskega leta žrtev napadov. Poročilo je tudi izpostavilo, da mediji ostajajo podvrženi političnemu vmešavanju, zlasti če je njihov ekonomski položaj nestabilen. Z distribucijo državnega oglaševanja

Sodobno propagando prek družbenih omrežij poganja ekonomija ogorčenja

Najbolj kritično za zlorabo družbenih omrežij v propagandne namene je programirano oglaševanje, ki propagandistom omogoča zelo natančno targetiranje svojih ciljnih skupin, na katere lahko usmerijo svoje laži in ob zelo nizkem finančnem vložku dosežejo maksimalen izplen. Zavajajoča sporočila lahko zato zelo natančno prilagodijo glede na demografske značilnosti, politične in druge nazorske usmerjenosti. To jim omogoča celo 'naorožitev' nestrinjanja med posameznimi skupinami, zanetenja nestrpnosti med njimi in poljubno podžiganje nestrinjanja. Lahko celo povečajo radikalno razmišljanje različnih družbenih skupin.

Pomembna tehnika sodobne propagande so tudi slikovne vsebine s kratkim tekstom, imenovane 'meme', ki se uporabljajo za zavajanje in odvrčanje nasprotnikov, medtem ko zabavajo in navdihujejo svoje zaveznike. Kajti v primeru meme-ov gre za lahko prebavljive vsebine, ki imajo virusno moč potovanja med ljudmi, kar so mokre sanje vsake propagande. V internetu pa žal velja pravilo, da bolj ko smo jezni ali ogorčeni, bolj klikamo in posredujemo informacije naprej. Nekateri poznavalci celo menijo, da je ekonomijo pozornosti že zamenjala ekonomija ogorčenja.

Od algoritmov iz ozadja do umetne inteligence v soju žarometov

Verjetno nam je številnim že poznana uporaba botov na družbenih omrežjih. Bote uporabljajo številna podjetja, skupine, osebnosti ali organizacije. Z njimi si prizadevajo okrepiti

prepoznavnost profila blagovne ali idejne znamke, kot izmenjevati informacije. Vsi uporabljamo bote, kadar avtomatiziramo naše objave v družbenih omrežjih. Tudi klepetalni boti (chat bots) se že vse bolj uporabljajo, čeprav veljajo še za šibko umetno inteligenco. Ne uporabljamo in ne zavedamo pa se še vsi potenciala močne umetne inteligence, ki lahko širi sintetične vsebine in predstavlja celo fiktivne osebnosti, ki so lahko celo v vlogi popularnega lika ali profila v družbenih omrežjih. Nekatere znane osebnosti pa so že pričele z oblikovanjem svojih dvojnikov, ki bodo presegli njihovo človeško življenjsko dobo (med njimi je tudi duhovnež Deepak Chopra). S tem ko je tehnologija tako napredovala, kmalu ne bomo več zmožni ločevati med resnično osebo in njenim virtualnim dvojnikom.

Večina prebivalcev demokratičnih držav zmotno misli, da je propaganda le domena totalitarnih držav,

---

Skupina raziskovalcev je razvila celo algoritem, ki tako poenostavi postopek ustvarjanja deepfake-a (globokih ponaredkov), ko oseba na videoposnetku 'izgovori' vse 'popravke' ali spremembe v prepisu posnetka. Kar pomeni, da oseba na videu tako tekoče pove spremenjeno besedilo, da še tako budno oko ne opazi, da gre za naknaden lažen popravek. Nad tem kaj to pomeni, če bi tehnologija prišla v napačne roke, so postali zaskrbljeni celo sami ustvarjalci tega orodja.

Da ne govorimo o prihajajoči **nevrotehnologiji**, ki ljudem omogoča upravljanje aplikacij z mislimi. In se bojim, da tudi obratno – upravljanje ljudi prek aplikacij. Tu pa so še razširjena in mešana resničnost s pomočjo očal, kot jih razvijajo znani giganti, Apple, Google, Microsoft. Te bodo ustvarjale poljubne tridimenzionalne slike in jih projicirale neposredno v oči njihovih uporabnikov.

Naša budna zavest in znanje so najboljša obramba pred propagando

A čeprav živimo v časih, ko so tehnike vplivanja na naš um, dojemanje in prepričanja vse bolj sofisticirane, to samo pomeni, da moramo takšni postati tudi mi. Naš največji sovražnik je naša lastna cona udobja, zato se moramo samo-izobraževati o najnovejših tehnologijah, o starih znanjih naših prednikov, o delovanju naših možganov, o delovanju veselja. Trenirati moramo naše superčloveške sposobnosti (kot so telepatija, prekognicija, intuicija, vizualizacija, lucidno sanjanje, zdravljenje na daljavo, samozdravljenje s pomočjo misli in lastnih prepričanj). Vse to se da, kar dokazujejo številni živi ljudje sodobnosti, kot tudi preteklosti!

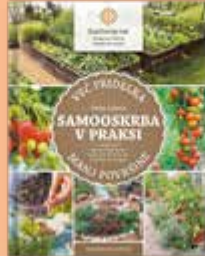
članek je bil prvič objavljena
marca 2021 na portalu
Ekologičen.si

www.ekologichen.si

Priporočamo

bralni kotiček

Sanja Lončar:
SAMOOSKRBA V PRAKSI – več pridelka,
manj površine
Jasno in glasno, založba, 2020
zazdravje.net

Anton Komat:
ZEMLJA, VODA, SEME
Samozaložba, Buča, 2017
buca.si

dr. Judy Mikovits:
KUGA KORUPCIJE
Združenje za naravni razvoj otrok, 2021
naravnirazvoj.si

Sanja Lončar:
Naravne rešitve za TEŽAVE Z VIRUSI –
Rastlinska pomoč za pljuča,
grlo in dihalne poti
Jasno in glasno, založba, 2021
zazdravje.net

Zdravniki kot sluge kapitala

»Tako kot pri starih Grkih bosta kmalu obstajali dve vrsti zdravnikov, suženjski zdravniki in svobodni zdravniki.« Leon Eisenberg dr. med., je pred 300 študenti medicine na Univerzi Michigan povedal, da so suženjski zdravniki tisti, ki brez kakršnega koli dvoma sledijo birokratom. Svobodni zdravniki pa zdravijo človeka. »Medicina je družboslovje ali politika z drugimi sredstvi in politika ni nič drugega kot medicina v velikem obsegu,« je ugotovil že socialist iz 19. stoletja, dr. Rudolph Virchow.

Eisenberg je povedal tudi, da **štirje od petih zdravnikov pri svojem delu opazijo neetično delo svojih kolegov in jih ne prijavijo**. Ščitijo svoj krog. Indoktrinacijo. Ne ljudi.

Že pred razglašeno pandemijo so številni opozarjali na dejstvo, da je korporativni kapital prevzel medicino. **Financiranje raziskav** in izobraževanja ter poklicnega napredovanja, ki je odvisno od denarja s strani farmacevtskih korporacij, je redko humano in etično usmerjena dejavnost, vedno pa dobičkonosna.

Prevečkrat preko trupel. Preko trupel otrok ali odraslih, ki so vpleteni v brezobzirne raziskave ali zgolj »kolateralna škoda« slabo preverjenih zdravil in cepiv. Če že govorimo o genocidih, ki jih povzročajo vojne, kdaj bodo iz grobov zavpile žrtve farmacevtske mafije? Zatrdo so poskrbeli, da ne morejo spregovoriti. Njihovi svojci so v primežu strahu, da jim bo odvzeta vsaka nujna medicinska pomoč, če spregovorijo. Ne upajo si. Kaj še jim bo odvzeto od tistega, ko so že izgubili tisto, kar jim pomeni največ – del sebe ..

Sredi tožb in škandalov, ki jih povzročajo mednarodne farmacevtske korporacije, ki dobesedno po nacističnem sistemu testirajo zdravila na sirotah, lačnih in nepismenih v kakšni obubožani državi, do tega, da jih nekaterim le uspe tožiti in posledično izplačujejo milijonske odškodnine za svojo nehumanost, do tega, da vsiljujejo zdravila namesto preventive, in konec koncev do tega, da uničujemo z umetnimi hormoni sebe, živali in naravo - sredi te kataklizme vrednot si je Zdravniška zbornica Slovenije vzela čas in napisala pismo svojemu kolegu **Matjažu Figlju, dr. med.** Moti jih njegova zaveza ljudem, različnim raziskavam in iskanju rešitve, ki jih predlagajo tudi Nobelovci: **nehajte z zapiranjem ljudi, ki uničuje družbo in zdravje.**

Zdravniška zbornica Slovenije je bila ovita v molk, ko so se za milijone prodajali okuženi testi v Veliko Britanijo in posledično ni zahtevala preverbo vsake pošiljke testov v Slovenijo. Niti ni vsak dan pozivala vlade, naj zaščiti otroke in starejše pred izolacijo in izgubo smisla in nikoli ni opozarjala na mafijsko zaščiteno proizvodnjo zdravil in cepiv, ki jo uživajo korporacije v Sloveniji. Kar lahko pomeni zgolj eno: organizacija ne predstavlja več interesov ljudi, še manj zastopa interese medicine, ostali so le še sluge kapitala.

Zdravniška zbornica se ni oglasila vsa ta dolga desetletja, ko ljudje zbirajo zamaške za svoje otroke, ni se oglasila, ko gasilske veselice zbirajo za okrevanje poškodovanih, tiho je, ko mama nekje iz Prekmurja pride na pregled v Ljubljano, na katerega je čakala celo leto, gospod doktor pa je ne sprejme, ker popoldan dela v svoji

zasebni kliniki. Do drugega leta mama že umre. Ob vsem tem, kar javnost ve, so tiho, jih pa strašno moti nekdo, ki piše članke. V nos jim gre kolega, ki ga skrbi usoda ljudi. Zares skrbi. Niti ene marmorne ploščice svojega združenja in ene masivne mize niso žrtvovali vsa ta leta za blagor ljudi. Zaprti v svoj krog bogatenja in uslug. Zdravniška zbornica Slovenije je utrdba za izbrane, nobeni razočarani in izrabljeni ženski, ki je bila s strani medicine razčlovečena, niso napisali pisma. Ni časa.

V državi, ki varuje in spoštuje spomenik, kot je bolnica Franja, kjer so bili zdravniki pripravljeni umreti skupaj z borci za svobodo in človekovo dostojanstvo, je ostal le še semenj ničevosti zasebnih interesov, dragih avtomobilov in nujnih izobraževanj na rajskih otrokih. Ne mislite, da javnost tega ne ve.

Ne, niso vsi zdravniki in zdravnice enaki in upamo tudi, da se večina ne strinja s pismom, uperjenim v Figlja.

Zaščitite ga, kolegi in kolegice.

Podprite ga. Sicer tudi vas ne bo podprl nihče več. Kapital vas bo prej ali slej zamenjal za umetno inteligenco, ki reže roke, in aparatom, ki servira tablete. Večina ljudi želi človeka. Pa vi? Koga želite?

Izredne razmere kot vojna ali diktatura ukrepov ne dopuščajo srednje poti: **ste za človeka ali kapital?** Bela halja ni zaščita pred slabo vestjo in še manj opravičilo za teptanje ljudi.

Zdravniška zbornica Slovenije naj nima utvar, da je nad ljudmi. Nad človekom. Taka stališča vedno pišejo žalostne zgodbe. Plemenitost pa povsem drugačne. Nikoli ni prepozno za dobroto. Matjaž Figelj, dr. med., je na tej strani, dobrote namreč. Naj vam bo v čast, da imate še kolege, ki jim je mar za ljudi, pred suženjstvom kapitalu in oblastem, ki se norčujejo iz poštenih ljudi, sebi pa dopuščajo kriminal. Medicinska etika mora jasno stati na načelih humanosti in ne pred slabo prikritimi interesi kapitala, ki bodo izničili tudi osnovo poslanstvo medicine: pomagati. Novodobni nacizem je še vedno to, kar je, prezir do sočutja.

Komu pomagate? Za začetek lahko pomagate Matjažu Figlju, dr. med., s podpisom peticije.

dr. Katerina
Vidner Ferkov

Zdravniška zbornica se ni oglasila vsa ta dolga desetletja, ko ljudje zbirajo zamaške za svoje otroke (...), jih pa strašno moti nekdo, ki piše članke. V nos jim gre kolega, ki ga skrbi usoda ljudi. Zares skrbi.

... Mednarodne farmacevtske korporacije, ki dobesedno po nacističnem sistemu testirajo zdravila na sirotah, lačnih in nepismenih ...

članek je bil prvič objavljen
februarja 2021 na portalu
zdravo-slovenija.com

**zdravo
Slovenija**

INICIATIVA SLOVENSKI ZDRAVNIKI

ŠTUDIJE IN ŠTEVILKE O COVID-19 CEPIVIH

Od 8.12.2020 poteka globalno množično cepljenje z različnimi cepivi proti virusu Sars-CoV-2. V Sloveniji se je cepljenje pričelo 27.12.2020. Trenutno so pri nas v uporabi cepiva proizvajalcev Pfizer/BioNTech, AstraZeneca in Moderne. Vsa tri cepiva so dobila pogojno dovoljenje za promet <https://www.fda.gov/.../emergency-use-authorization...>, ker uradno ni drugega zdravljenja. Za vsa tri cepiva potekajo številne študije, ki so v različnih fazah kliničnih raziskav. Študije še niso zaključene, zato še nobeno od teh cepiv nima uradne odobritve in licence.

V III. klinični fazi običajno sodeluje nekaj tisoč oseb, do 6.4.2021 pa je bilo na svetu porabljenih 693 milijonov odmerkov cepiv proti Sars-CoV-2, pomeni 9 odmerkov na 100 ljudi. <https://www.nytimes.com/.../covid-vaccinations-tracker.html> Večina cepljenih (sodelujočih) tako ni bila vključena v dvojno slepe randomizirane študije, kar je pogoj za III. klinično fazo.

Razvoj cepiv je kompleksen in dolgotrajen proces, ki povprečno traja 10-15 let. <https://www.historyofvaccines.org/.../vaccine-development...> Kljub uspešnemu sodelovanju številnih znanstvenikov, spoznavanju virusa ali njemu podobnih virusov, skrajševanju administrativnih postopkov in neomejenim finančnim sredstvom pa obdobja nekaj let, ki je potrebno za skrbno spremljanje in ugotavljanje

(pozni) neželeni učinki, ne moremo skrajšati na nekaj mesecev. Mnoge od študij bodo zaključene šele leta 2022 ali celo 2023.

1. KLINIČNE ŠTUDIJE IN KORONAVIRUSNA CEPIVA

1.1. Stopnje razvoja in testiranja, ki veljajo za cepiva <https://www.historyofvaccines.org/.../vaccine-development...>

Začetek: raziskave v laboratoriju in na živalih

Raziskovalna faza: vključuje osnovne laboratorijske raziskave, traja 2-4 leta. Raziskovalci opredelijo naravno ali sintetično substanco, ki bi lahko preprečila ali zdravila bolezen.

Predklinična faza: običajno vključuje raziskovalce v privatni industriji, traja 1-2 leti. Raziskave potekajo na celičnih ali tkivnih kulturah in živalih. Preučujejo varnost in imunogenost potencialnega cepiva ali zmožnost, da bi povzročilo imunski odgovor. Teste opravljajo na laboratorijskih miškah ali opicah. Raziskovalci dobijo osnovne podatke o celičnih odgovorih, ki bi jih lahko pričakovali pri človeku. Za prihodnje faze lahko predlagajo potencialno varen odmerek cepiva in varen način vnosa. Razvoj mnogih potencialnih cepiv se ustavi v tej fazi, ker ne izzovejo željenega imunskega odgovora.

Vloga za raziskovanje novega zdravila:

sponzor je običajno privatno podjetje,

ki pošlje Vlogo za raziskovanje novega zdravila (Investigational New Drug Application) na agencijo za zdravila (v ZDA U.S. Food and Drug Administration-FDA, v Evropi European Medicines Agency-EMA). Navede postopek pridobitve in testiranja, povzame rezultate laboratorijskega dela in opiše predlagano raziskavo. Raziskovalna komisija ustanove, kjer bo potekala raziskava, mora odobriti klinični protokol raziskave. Agencija za zdravila mora odobriti Vlogo v 30. dneh.

Nadaljevanje: klinične raziskave na ljudeh

Faza I: prvi poskus ocene potencialnega cepiva pri ljudeh poteka na majhni skupini odraslih, 20-80 oseb. Če je cepivo namenjeno otrokom, ga najprej preizkusijo na odraslih, nato stopenjsko v nižjih starostnih skupinah. Prva faza je lahko ne-slepa (non-blinded ali open-labeled) in pomeni, da raziskovalci in morda udeleženci vedo, ali uporabljajo cepivo ali placebo. Udeležence strogo spremljajo. Namen te faze je ocena varnosti cepiva in določitev vrste in stopnje imunskega odziva.

Faza II: sodeluje nekaj 100 oseb. Nekateri lahko pripadajo skupini s tveganjem, da pridobijo bolezen. Razporeditev v skupino, ki dobi cepivo oziroma skupino, ki dobi placebo je naključna (randomizirana). Namen te faze je ocena varnosti in

imunogenosti cepiva, predlagan odmerek in način cepljenja (aplikacije).

Faza III: sodeluje 1000 do nekaj 1000 oseb. Testi so randomizirani in dvojno-slepi (niti raziskovalci, niti udeleženci ne vedo, ali so prejeli cepivo ali placebo). Cepivo primerjajo s placebom, ki je lahko fiziološka raztopina, drugo cepivo ali druga substanca. Namen te faze je ocena varnosti (nekateri stranski učinki se v majhni skupini ne pokažejo) in učinkovitosti cepiva. Ali cepivo prepreči bolezen? Ali prepreči okužbo s patogenom? Ali povzroči tvorbo protiteles?

Odobritev in licenca: po uspešni fazi III razvijalec cepivo opremi z etiketo/oznako. Agencija pregleda tovarno, v kateri bo proizvedeno in potrdi oznako. Cepivo dobi licenco.

Zaključek: nadzorovanje cepiva po pridobitvi licence

Faza IV: so opcijske raziskave, ki jih opravi podjetje, ki izdeluje cepivo. Z njimi nadaljuje s spremljanjem varnosti in učinkovitosti cepiva.

VAERS: ameriški CDC in FDA sta leta 1990 ustanovila The Vaccine Adverse Event Reporting System <https://medalerts.org/>, z namenom odkrivanja stranskih učinkov v morebitni povezavi s cepivom. Vsako leto je zabeleženo približno 30000 dogodkov, 10-15 % je resnih, ki zahtevajo hospitalizacijo, so življenjsko nevarni ali povzročijo smrt. Je sistem za prostovoljno poročanje. Dogodek lahko prijavijo zdravstveni delavci, pacienti, njihovi starši ali prijatelji. CDC dogodek razišče in skuša ugotoviti, ali je bil naveden stranski učinek dejansko povezan s cepivom. CDC navaja, da obravnavajo podatke iz VAERS z namenom, da bi odkrili nove, nenavadne ali redke stranske učinke cepiva; opazili porast že znanih stranskih učinkov; opredelili potencialne dejavnike pacienta za določen stranski učinek in ocenili varnost novo licenciranih cepiv. V študiji opravljenimi med leti 2006 in 2010, z namenom izboljšanja programa cepljenja, so ugotovili, da se prijavlja manj kot 1 % neželenih učinkov cepiva. <https://digital.ahrq.gov/.../r18hs017045-lazarus-final...>

1.2. V svetu poteka veliko študij na področju koronavirusnih

cepi. Približno 60 jih je v fazi kliničnega testiranja, več kot 100 pa v predklinični fazi. Navajamo nekaj najbolj aktualnih in predviden termin njihovega zaključka. *[Navedbe študij za cepiva AstraZeneca (Vaxzevria), Pfizer/BioNTech (Comirnaty) in Moderna TX voljo na povezavi: bit.ly/ozv-3]*

2. POVEZAVE NA STRANI BELEŽENJA STRANSKIH UČINKOV EKSPERIMENTALNIH COVID-19 CEPIV

2.1. Nacionalni informacijski center National Vaccine Information Center (NVIC) zbira podatke v zgoraj omenjeni VAERS podatkovni bazi. Dostop do podatkov o stranskih učinkih po cepljenju s COVID-19 cepivi v ZDA do 26. marca 2021 je na tej povezavi. <https://www.medalerts.org/vaersdb/findfield.php?TABLE=ON...>

2.2. Povezava na britanski MHRA (Medicines and Healthcare products Regulatory Agency); na koncu dokumenta (prosim pogledajte pod Annex 1 <https://www.gov.uk/.../coronavirus-vaccine-summary-of-...>) so povezave do prijavljenih možnih stranskih učinkov v povezavi s cepljenjem glede posameznega proizvajalca cepiva. Sum na stranske učinke v povezavi s cepivom lahko prijavijo zdravstveni delavci in zainteresirana javnost preko sheme Coronavirus Yellow Card reporting site <https://coronavirus-yellowcard.mhra.gov.uk/>, ki je bila vzpostavljena maja 2020. Zadnje poročilo navaja prijave od 9.12.2020 do vključno 21.3.2021. Skupno je bilo podanih 40883 prijav za cepivo Pfizer/BioNTech (vključuje 116627 neželenih učinkov), 99817 prijav za cepivo AstraZeneca (vključuje 377487 neželenih učinkov)

in 379 prijav, ko vrsta cepiva ni bila navedena. Vključene so prijave smrti v kratkem času po cepljenju; 283 primerov po cepivu Pfizer/BioNTech, 421 po cepivu AstraZeneca in 9, ko vrsta cepiva ni bila navedena. Kolikšen odstotek stranskih učinkov po cepljenju je dejansko poročan v sistem, kot tudi kolikšen delež prijavljenih stranskih učinkov je s cepljenjem povezan, nam ni znano.

2.3. EudraVigilance (<http://www.adrreports.eu/en/index.html> - linka zaradi kršenja FB pravil ne sprejme, zato med adr in reports izbrisite dva presledka in dobite pravi naslov) je podatkovna baza, ki jo je pred leti vzpostavila EMA z namenom javnega dostopa do podatkov v poročilih o neželenih učinkih zdravil. Omogočeno je elektronsko poročanje s strani državnih regulatorjev za zdravila in s strani farmacevtskih podjetij. Tozinameran je Pfizerjevo koronavirusno cepivo.

2.4. V Sloveniji zdravniki poročajo o možnih neželenih učinkih cepljenja v eRCO https://www.nijz.si/sites/www.nijz.si/files/uploaded/ob_prijava_nezelenega_ucinka_po_cepljenju_v2_1.pdf (Elektronski register cepljenih oseb in neželenih učinkov po cepljenju). Prijava je možna v elektronski obliki, če je cepljeni že zaveden v sistemu. V kolikor cepljenje še ni zavedeno, se prijava posreduje na papirnatem obrazcu. **Ni nam poznano, da bi o sumu na neželene stranske učinke v povezavi s cepljenjem lahko v sistem poročalo tudi drugo zdravstveno osebje ali javnost, kot je to možno v ZDA in VB.**

Cepivo	Študija	Začetek	Predviden konec	Faza	Število
AstraZeneca	1	28.8.2020	14.2.2023	3	32459
	2	23.8.2020	15.11.2021	1/2	256
Pfizer/BioNTech	3	29.4.2020	6.4.2023	1/2/3	43998
	4	9.9.2020	19.5.2021	1/2	72
	5	15.2.2021	11.5.2021	3	1530
	6	21.10.2020	30.11.2021	1/2	160
	7	9.9.2020	februar 2022	1/2	96
	8	16.2.2021	27.6.2022	2/3	4000
Moderna TX	9	27.7.2020	27.10.2022	2/3	30420
	10	9.12.2020	30.6.2022	2/3	3000

S številko v stolpcu označene študije so opisane spodaj.

Kapitalizem proizvaja »lakoto v izobilju«

Avtor: Colin Todhunter, OffGuardian
Prevod: Janez Ferkov

Na svetu se trenutno pridelava dovolj hrane, da bi nahranil 10 milijard ljudi, toda več kot dvema milijardama ljudi grozi pomanjkanje hranil - od tega je bilo lansko leto 821 milijonov kronično podhranjenih ljudi. Vendar pa podporniki genetskega inženiringa nenehno poudarjajo, da je tehnologija GSO (gensko spremenjeni organizmi) nujno potrebna, če želimo nahraniti svet in podpirati kmetijstvo.

Prvič, treba je poudariti, da obstaja dovolj dokazov za dvom o učinkovitosti gensko spremenjene hrane. Konvencionalnemu kmetijstvu grozi, da ga bodo izpodrinili zasebni interesi, ki so izven nadzora javnosti in stroke, kot je na primer Fundacija milijarderja Billa Gatesa, ki neutrudno vsiljuje vsesplošno vpeljavo GSO v svetovno kmetijstvo; glavna 'dodana vrednost' GSO pa so zgolj dobički oligarskih megakorporacij.

Drugič, tudi če sprejmemo, da lahko genetski inženiring na določeni stopnji koristno dopolni običajno kmetijstvo, je treba poudariti, da se že od začetka pojavlja gensko spremenjenih organizmov pojavlja resna zaskrbljenost glede te tehnologije in kljub temu, da ta

industrija trdi nasprotno, do danes ne obstaja znanstveno soglasje o vplivih GSO na zdravje človeka.

Tako Kartagenski protokol, kot Codex Alimentarius imata previdnostni pristop h GSO pridelkom in hrani, saj se strinjata, da se GSO živila razlikujejo od običajnih. Obstaja dovolj razlogov za previdnost pri trženju GSO rastlin. GSO živila morajo biti pod nadzorom neodvisnih in preglednih presoj vplivov na okolje, družbo, gospodarstvo in zdravje.

---

*Konvencionalnemu
kmetijstvu grozi, da ga
bodo izpodrinili zasebni
interesi, ki so izven nadzora
javnosti in stroke*

Da bi razumeli retoriko pro-GSO lobija, da so gensko spremenjeni organizmi potrebni, da bi »nahranil svet«, moramo najprej razumeti dinamiko globaliziranega prehranskega sistema, ki spodbuja lakoto in podhranjenost na podlagi pretirane proizvodnje hrane. Kot

pravi Andrew Smolski: kapitalizem proizvaja »lakoto v izobilju«.

V zadnjih 50 letih je bil uspešno uveden svetovni režim preskrbe s hrano, ki temelji na kmetijsko-izvoznih monokulturah - pogosto z neživilskimi proizvodi (tekstilna industrija), ki zasedajo prvovrstno kmetijsko zemljišče, povezanih z odplačevanjem državnih dolgov in globalno direktivo Svetovne banke (IMF) o 'strukturnih prilagoditvah'. Rezultati so: izpodrivanje lokalnih kmetov, konsolidacija zahodnih kmetijsko-prehranskih oligopolov v monopole in preoblikovanje številnih držav iz prehranske samooskrbe v območja s primanjkljajem hrane. Na primer Slovenija pridelava le dobro polovico hrane, ki jo potrebujemo. Dokler se bo ta dinamika nadaljevala in bodo takšne krivice ostajale značilne za svetovni režim preskrbe s hrano, bo propaganda GSO hrane temeljila zgolj na ideologiji. Če bomo še naprej obravnavali hrano le kot proizvod v globaliziranem kapitalističnem sistemu, bomo še naprej deležni zastrupljanja hrane s sladkorjem, slabimi maščobami, sintetičnimi dodatki, GSO in pesticidi ter posledično naraščajoče stopnje bolezni in resnih zdravstvenih težav,

vklučno s porastom debelosti, sladkorne bolezni in rakavih obolenj. Na drugi strani skrajnosti pa bodo še vedno ostajali tisti podhranjeni ljudje, ki so prerevni, da bi se pridružili čezmerni porabi.

Če vzamemo Indijo kot primer, čeprav državo še vedno pesti lakota, je dosegla samooskrbo z žiti in zagotovila, da je na voljo dovolj hrane za prehrano celotnega prebivalstva. Je največji svetovni proizvajalec mleka, stročnic in prosa ter drugi največji proizvajalec riža, pšenice, sladkornega trsa, arašidov, zelenjave, sadja in bombaža. Kmetje torej pridelajo dovolj hrane, še obstoječa lakota in podhranjenost pa izhajata iz drugih dejavnikov, kot so neustrezna distribucija hrane, neenakost in revščina. Tu gre spet za 'pomanjkanje' sredi izobilja. Indija celo dovoljuje izvoz hrane, medtem ko milijoni ostajajo lačni.

Ko GSO lobi zatrjuje, da bo genetski inženiring povečal produktivnost in pomagal pridelovalcem zagotoviti večji dohodek, je to zavajanje, saj se znova zanemarljivo ključne politične in gospodarske okoliščine; indijski kmetje se na primer navkljub obilnih žetev še vedno spopadajo s finančnimi stiskami. In to ne zaradi nizke produktivnosti, temveč zaradi učinkov neoliberalne politike, dolgoletnega zanemarjanja s strani države in zaradi premišljene in namerne strategije za izselitev kmetov maloposestnikov po naročilu Svetovne banke in plenilskih svetovnih agroživilskih megakorporacij, s katerimi Svetovna banka sodeluje.

Zato se GSO lobi zelo trudi izogibati negativnim oznakam genetskega inženiringa in namenoma uporablja izraze, kot je 'nahranimo svet' za svoje promocijske strategije.

Agroekološka načela

Številne tradicionalne prakse malih kmetov so danes prepoznane kot prefinjene in izpopolnjene ter primerne za visoko produktivno in trajnostno kmetijstvo.

Te prakse vključujejo integriran pristop h kmetijstvu z majhnimi vnosi (potrebe po gnojenju in

škropljenju), ki med drugim poudarja lokalno varnost preskrbe s hrano in prehrabno suverenost, raznoliko proizvodnjo prehrane, stabilnost podtalnice, podnebno odpornost in dobro strukturo tal. Agroekologija predstavlja odmik od redukcionistične industrijske paradigme, ki ima za posledico velik pritisk na zdravje in okolje.

Ko GSO lobi zatrjuje, da bo genetski inženiring povečal produktivnost in pomagal pridelovalcem zagotoviti večji dohodek, je to zavajanje.

Nedavno poročilo na visoki ravni FAO (Food and Agriculture Organization of the United Nations) je zahtevalo, da se agroekologiji in malim kmetom da prednost; in da naj se v bodoče v njih vlagata tako kapital kot tudi zaupanje za doseganje trajnostne in zanesljive globalne preskrbe s hrano. Kmetje maloposestniki brez GSO, ki uporabljajo metode z majhnimi vnosi, so v skupni proizvodnji običajno bolj produktivni kot velike industrijske kmetije; in tudi uspešnejši ter odpornejši na podnebne spremembe.

Kljub dejstvu, da globalno industrijsko kmetijstvo pograbi 80 odstotkov subvencij in 90 odstotkov sredstev za raziskave, imajo torej kmetije maloposestniki zelo

pomembno vlogo pri prehranjevanju sveta. Treba je poudariti tudi, da takšno množično subvencioniranje in financiranje podpira sistem, ki je donosen le, ker kmetijsko-prehranski oligopoli eksternalizirajo velike zdravstvene, socialne in okoljske stroške njihovega delovanja. Tudi tukaj Slovenija ni izjema.

Te megakorporacije izkoriščajo svojo finančno moč, lobistične mreže, financirajo znanost in politični vpliv. Vse, da upravičijo svojo vizijo kmetijstva pri krojilcih javne politike. Po drugi strani pa direktiva Svetovne banke o 'Omogočanju kmetijskega poslovanja' in 'Sporazum o kmetijstvu' od WTO, ter podeljene pravice do trgovsko-intelektualne lastnine, prispevajo k zaščiti njihovih interesov.

Medtem podporniki GSO kmetijstva še naprej namerno ignorirajo obstoječo strukturo prehrabnega sistema, ki pa sam dejansko povzroča težavo, za katerega trdijo, da ga lahko rešijo. Znanstveni pro-GSO lobi arogantno spodbuja svojo ideološko agendo, ob tem pa ignorira temeljne vzroke revščine, lakote in podhranjenosti ter zaničuje pristne rešitve, osredotočene na suverenost prehrabne oskrbe prebivalcev planeta.

članek je bil prvič objavljen
novembra 2019
na portalu **Off Guardian**
off-guardian.org/

Irak in umazane igre **za vodo**

foto: Pshdar Qaladze, Qaladiza, Irak; avtor Rebaz Geo @Unsplash.com

intervjujala: dr. Katerina Vidner Ferkov

Profesor Antonio Palmisano o prikriti vojni za vodo in semena.

Dr. Antonio Luigi Palmisano iz Univerze v Salentu je strokovnjak na področju antropologije prava. Zaradi svojih posebnih znanj je bil svetovalec italijanskega zunanjega ministristva na številnih pomembnih misijah. Kot ne pozabi poudariti, njegova zavezanost velja predvsem razumevanju lokalnega prebivalstva.

Vztraja, da ima vsako ljudstvo pravico do naravnih dobrin. Zaskrbljeno spremlja trenutno dogajanje, ne le na praktičen, ampak tudi znanstven način, zato razvija postglobalno antropologijo.

Nezakoniti dolg

“Ste že slišala za nezakoniti dolg,” me je vprašal profesor Palmisano. Pomeni, da če se je nesposobna vlada zadolževala čez mero in predvsem ne v korist ljudi, potem je takšen dolg nezakonit. Torej, državljani niso primorani plačavati za grehe koruptivnih politikov. Podobno pojasnjuje tudi strokovnjak s področja **nezakonitega dolga** za Združene narode Robert Howse: “Če režim uporablja sposojeni denar, da ljudi zatira, potem je takšen dolg za ljudstvo neveljaven.” Alexander Nahum Sack, ruski pravni teoretik, je leta 1927 utemeljil doktrino nezakonitega dolga. Izhodišče je imel v primeru Mehike, ki ni pristala na dolgove, za katere je bil odgovoren avstrijski cesar Maksimilijan.

Najbolj iznajdljive pri uporabi nezakonitega dolga pa so Združene države Amerike, je povedal Palmisano. Vztrajali so, da Kuba ni dolžna vrniti denarja iz časa španske kronске okupacije. Kot antropolog je profesor Palmisano raziskoval tudi primer Ekvadorja v Južni Ameriki, ki je prav tako uspešno uveljavil mednarodno pravilo nezakonitega dolga. Leta 2008 je ekvadorski predsednik Rafael Correa uspel dokazati, da je 80 odstotkov državnega dolga nezakonitega.

Je nezakoniti dolg uporabljen večkrat?

Združene države Amerike so nezakoniti dolg uporabile štirikrat. Zadnji primer nezakonitega

dolga so uveljavile ZDA v primeru Iraka, ki je dolgoval denar Italiji, Franciji in Nemčiji. Kot vemo, je ameriški NATO z zavezniki pod pretvezo napadel Irak. Mednarodno skupnost so ZDA uspele prepričati, da je iraški dolg omenjenim evropskim državam nezakonit. Združeni narodi so podali komentar, da nezakoniti dolg morda ni najboljša rešitev za povojno graditev Iraka. Vendar to ni bila edina pravna posledica ameriške invazije na Irak. Ustava te države je dobila odločbo 81, ki jo je zelo pomembno razumeti, saj omejuje uporabo lokalnih semen v Iraku.

Evfrat in Tigris sta pravzaprav sopomeniki za začetek poljedelstva.

Hranjenje semen ima v Iraku 8000 let tradicije. S spremembo ustave bo uporaba semen nadzirana drugače. Takšna je namreč moč multinacionalk kot sta Syngenta in Monsanto. Bojim se, da se nam približuje podobna usoda tudi v Evropi, ker so določeni zakoni dobili zeleno luč v Evropskem parlamentu. Kot veste je vrtničkarstvo v Italiji zelo pomembno, vsak kraj je ponosen na svoje posebne sorte paprike in podobno. Sosednje in vrtničkarji si med seboj izmenjujejo semena. Če se bo ta trend regulacije semen nadaljeval, bo legalno uporabljati le semena kupljena v trgovini.

Torej bodo vsi, ki bodo imeli lastna semena kot kriminalci, ker bodo kršili uredbe. Sprašujem se, če bo uporaba lastnih semen na vrtu kmalu postala obravnavana kot gojenje marihuane ali opija?

Robert Howse: "Če režim uporablja sposojeni denar, da ljudi zatira, potem je takšen dolg za ljudstvo neveljaven."

Kar pravzaprav pomeni, da so multinacionalke močnejše kot države?

Iz zgodovine vemo, da so v času Rimskega imperija živeli izjemno bogati posamezniki. Vendar nikoli niso bili bogatejši od celotnega imperija. Zdaj velja obratno, posamezniki imajo več bogastva kot dvajset držav skupaj. Gre nekaj neverjetnega v človeški zgodovini.

Kje so korenine takšnega neverjetnega bogastva posameznikov?

Tako imenovana Vzhodnoindijska družba je bila začetek takšnega poslovanja, združila je približno 225 delničarjev, ki jim je uspelo zaslužiti skorajda celotni indijski polkontinent. Njihovo delovanje je dokazalo, da je z zasebnim investiranjem možno uničiti vlade in države.

Omenjeno družbo je podpirala evropska aristokracija, ki ima še danes nazive in ozemlja, čeprav trdimo, da živimo v evropski demokraciji. Še danes kraljevske družine živijo od davkoplačevalcev, kot v fevdalizmu.

Spominjam se dogodka, ko sem bil delegat posebne komisije za demokratizacijo v Afganistanu. Našega kolega so gostitelji povprašali o ameriških predsednikih, saj so Afganistanu očitali predvsem sorodstvene povezave na položajih in podobno, kar ovira demokracijo. Ko so bili ameriški predsedniki navedeni, je bilo očitno, da tudi ZDA niso imune na povsem enake privilegije kot jih očitajo drugim. Vladavini Busha starejšega in mlajšega je bila predhodna doba klana Kennedy. Še vedno sta aktivna tudi Clintonova. Družinske naveze, ki jih ameriška

administracija oporeka drugim kot nedemokratične, sama uveljavlja kot demokratične. Podobno velja za kraljevske družine. Osem kraljevin je v Evropski Uniji, še danes. Naj omenim še, da ima Princ Charles magisterij iz socialne antropologije.

Antropologija kraljevskih družin je še bolj zanimiva. Princ William se je udeležil srečanja za preprečevanje medvrstniškega nasilja. Vsak od udeležencev je bil naprošen, da za spodbudo napiše, kaj označuje njegovo osebnost. William je napisal: "Jaz sem princ." O kakšni demokraciji lahko govorimo?

Stanje v Italiji ni veliko boljše. Naš premier Renzi ni bil izvoljen, kar ima v Italiji neprijetne povezave, Mussolini namreč tudi ni bil izvoljen. Kako je lahko takšna vlada, ki ni izvoljena, legalna? Večinoma se ukvarjamo s tem, da sirskega predsedniku Assadu očitajo vse mogoče, vendar on je bil izvoljen, Renzi pa ne. Prav tako je nenavadno, da nikogar ne skrbi glede atomskega orožja v vojaškem letališču Aviano. Enako zaskrbljujoče je, da v Italiji oblasti nenehno želijo privatizirati vodo. Glede privatizacije vode smo imeli v Italiji leta 2011 referendum, kjer je bila velika večina volilcev jasno proti privatizaciji vode. Tukaj je ustavno vse jasno, rezultat zelo visok, primer zaključen. Vendar ne, politika, še vedno deluje v smeri privatizacije vode, trenutno želijo privatizirati upravljanje z vodnimi viri. Ob tem, da je že povsod po svetu jasno, da je zasebno upravljanje z vodnimi viri zgrešeno. Zaradi zasebnih interesov v Italiji ne upoštevajo izglasovani rezultat referendumov.

Lahko komentirate še ponovno obujanje razkola med islamom in krščanstvom?

Vse religije imajo v sebi določen potencial za nasilje, zaradi možnosti povezave posameznika z bogom. Kar nekateri (zlo)rabijo kot dokaz, da je njihovo delovanje primerno, medtem, ko so drugi na povsem drugačni poti. Če gledamo krščanstvo, je imelo določene spremembe iz Starega v Novi testament, vendar to ni bistveno za to debato. Kar se trenutno dogaja je, da javnost pričakuje, da so med nami sami prepadi, kot je to storil Huntington v knjigi Spopad civilizacij. Takšne trditve so dokazano razdiralne.

Hranjenje semen ima v Iraku 8000 let tradicije. S spremembo ustave bo uporaba semen nadzirana drugače. Takšna je namreč moč multinacionalk kot sta Syngenta in Monsanto. Bojim se, da se nam približuje podobna usoda tudi v Evropi ...

Nekateri kljub temu vztrajajo na skorajda mitoloških razlikah med kristjani in muslimani.

Mi smo vendarle ljudje Mediterana, v naših morjih so plenili skozi stoletja tako krščanski kot muslimanski pirati. Oboji so imeli sužnje. V 17. stoletju je bilo 75.000 muslimanskih sužnjev v Italiji, Španiji in Franciji, ki so gradili ladje. Seveda so že takrat obstajali različni interesi in konflikti, ampak vse se je podrejalo gospodarskim interesom. Nekateri menijo, da so vojne posledica »dobrih« in »slabih« držav, vendar pri vojni gre vedno za podreditv drugega. Trenutno nam vlada 3000 posameznikov, 7 milijard ljudi jim sledi, takšna je sodobna geopolitika. Lahko kažemo s prstom na Obamo ali druge izpostavljene osebe v politiki, pozabljamo pa na to, kdo ime zares moč, tisti, ki imajo v rokah največ denarja. Ko člani klana Rothschild ali Bill Gates javno naznanijo, da imamo "demografski problem", imajo njihove besede večjo težo kot politične. Koncentracija finančne moči pomeni namreč moč obvladovanja politike in populacije.

članek je bil prvič objavljen
marca 2021 na portalu
zdravo-slovenija.com

**zdravo
Slovenija**

"Preživel sem koncentracijsko taborišče. Moje oči so videle tisto, čemur nihče ne bi smel biti priča.

Plinske komore, ki so jih zgradili učeni inženirji.

Otroke, ki so jih zastrupljali izobraženi zdravniki.

Dojenčke, ki so jih ubijale usposobljene medicinske sestre.

Ljudi, ki so jih streljali univerzitetni študentje.

Torej, imam dvome glede izobrazbe.

Moja prošnja je le, pomagajte svojim otrokom, da postanejo Ljudje.

Vaša prizadevanja ne smejo nikoli ustvariti učenih pošasti ali psihopatov.

Branje, pisanje in računanje so pomembni samo, če služijo, da naši otroci postanejo boljši Ljudje."

Dr. Haim Ginott (1922 - 1973),
svetovno priznani otroški klinični
psiholog in psihoterapevt

Mi smo gibanje Zdrava družba,
smo Ozaveščeni in vode ne damo!

podpri nas | pridruži se nam | doniraj
zdravadruzba.si ozavesцени.si vodenedamo.si

VODE NE DAMO!

Vemo, da nam bo uspelo!

Kajti borimo se za vodo, ki je glavni vir našega življenja – zato bomo našo domovino ubranili pred to režimsko izdajo in naše vode ne bomo predali brezobzirnemu kapitalu.

Zahtevamo referendum! Ker vode ne damo!

Ker je aktualna oblast je s predlogom Zakona o vodah:

1. po nepotrebnem hitela in **mimo potrebne javne razprave** spet uporabila svoj glasovalni stroj 'kimavicija';
2. **sprejela predlog** spornega zakona **navkljub javnemu nasprotovanju vodarske, okoljevarstvene in celo gradbene stroke**;
3. v spornem zakonu investitorjem **omogočila lažje postopke gradnje na priobalnih zemljiščih**;
- in predvsem ker
4. **Vlada načrtno zavaja**, da sporni

zakon omejuje vpliv politike na sprejemanje odločitev, za kar naj bi po novem poskrbela Direkcija za vode. Kot vemo, pa je bila prav omenjena direkcija eden prvih kadrovsko-političnih plenov aktualne oblasti, se pravi, da **ne gre za neodvisno agencijo, ampak za politično vodeno agencijo**.

5. po mnenju stroke vse navedeno pomeni **tveganje za kakovost pitne vode in nesprejemljivo ogrožanje kakovosti podzemnih voda ter preprečevanje dostopnosti ljudem do slovenskih voda, zahteva sedaj ljudska iniciativa referendum** proti veljavnosti spornega Zakona o vodah.

Kako do referenduma?

Po že zbranih začetnih podpisih za podajo naše referendumске pobude je predsednik Državnega zbora sprejel nerazumen, pravno sporen in do volivk in volivcev

nepravičen nadaljnji postopek – to je zavajajoč postopek podvajanja zbiranja **2 x 40.000 podpisov**, za kar se **rok izteče 24.05.** do 24.00. Takšno nesprejemljivo odločitev režimske politike smo seveda takoj posredovali v sodno presojo Upravnemu in Ustavnemu sodišču z zahtevo za zadržanje postopka. Vendar pa sedaj tečejo dnevi in tedni, odziva sodišč pa še kar ni in ni. Očitno je ta načrtno povzročena kaotična referendumска situacija zahteven primer tudi za naši sodišči.

Vendar pa slednje nam, državljanke in državljanom seveda ni v nobeno pomoč in podporo. Če spornega Zakona o vodah ni bila voljna in zmožna preprečiti nobena režimska politika, **potem ga mora poskusiti preprečiti ljudstvo**. In če tudi sodišči nimata dovolj volje in posluha za ljudsko iniciativo, nam ne preostane nič drugega, kot da znova pokažemo moč ljudstva in **zberemo zahtevanih 40.000 overjenih podpisov**.

Oddajmo podpis

Časa je še dovolj, nekaj podpisov je seveda tudi že zbranih. **Pokažimo** sedaj zakonodajni, izvršilni in sodni veji oblasti, **da ima v Sloveniji oblast ljudstvo!**

Podpis podpore referendumu lahko oddate na katerikoli upravni enoti ali preko spleta z digitalnim certifikatom.

Dobra ideja: zaprosite še za digitalni certifikat, ko obiščete upravno enoto za podpis referendumске pobude.

Ne pozabite: pocukajte za rokav vse prijatelje, sorodnike in znance. Posredujte jim spletno stran z navodili in jih nagovorite, da svoj glas za referendumsko pobudo zagotovo oddajo!

Hvala

za vse aktualne informacije,
navodila in obrazce obiščite spletišče

vodenedamo.si